कर्नाटक सरकार

सार्वजनिक शिक्षण विभाग

अध्ययन पुनर्प्राप्ती (कलिका चेतरिके)

2022-23

विद्यार्थी अध्ययन कृतीपुस्तक

प्रथम भाषा-मराठी

4

इयत्ता:-४ थी

समग्र शिक्षण कर्नाटक, बेंगळूरु
आणि
राज्य शिक्षण संशोधन आणि प्रशिक्षण संस्था, बेंगळूरु

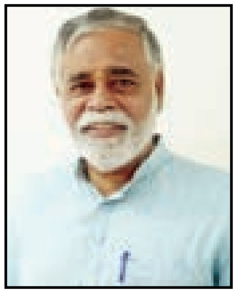

ಸಂದೇಶ

ಆತ್ಮೀಯರೇ,

ಮಕ್ಕಳ ಶಿಕ್ಷಣವೇ ಭಾರತದ ಭವಿಷ್ಯ. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರವು ಹೊಸ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀತಿ 2020ನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸಿದೆ. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀತಿ 2020ರ ಶಿಫಾರಸ್ಸುಗಳನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಮುಂಚೂಣಿಯಲ್ಲಿದ್ದು, ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಸುಧಾರಣೆಗಳನ್ನು ತರಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಪಠ್ಯಕ್ರಮ ವಿನ್ಯಾಸ, ಕಲಿಸುವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ನಾವೀನ್ಯತೆ, ತರಗತಿ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯ ಮರುವಿನ್ಯಾಸ ಹಾಗೂ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಲಿಕಾ ಸಮೃದ್ಧ ವಾತಾವರಣ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಲು ಹಲವು ಕಾರ್ಯತಂತ್ರಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಈಗಾಗಲೇ ನಿಪುಣ್ ಭಾರತ್ ಮಿಷನ್, ಬುನಾದಿ ಸಾಕ್ಷರತೆ ಮತ್ತು ಸಂಖ್ಯಾ ಜ್ಞಾನ ಕೌಶಲಗಳನ್ನು ಖಾತ್ರಿಪಡಿಸುವಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ರಾಜ್ಯ ಕಾರ್ಯಪ್ರವೃತ್ತಗೊಂಡಿದೆ.

ಪ್ರಸ್ತುತ ಕೋವಿಡ್–19 ಸಾಂಕ್ರಾಮಿಕ ರೋಗದಿಂದಾಗಿ ಮಕ್ಕಳು ಔಪಚಾರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆಯುವಲ್ಲಿ ಅಡೆತಡೆಗಳಾಗಿ, ಎರಡು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಕಲಿಕಾನಷ್ಟವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಔಪಚಾರಿಕ ಹಾಗೂ ಅನೌಪಚಾರಿಕ ಕಾರ್ಯತಂತ್ರಗಳ ಮೂಲಕ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಕಲಿಕೆಯ ನಿರಂತರತೆಗೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದಾಗ್ಯೂ ಸಹ ನಿರೀಕ್ಷಿತ ಮಟ್ಟದ ಕಲಿಕೆ ಆಗದಿರುವುದನ್ನು ಹಲವು ಅಧ್ಯಯನಗಳು ತಿಳಿಸಿವೆ. ಈ ಕಲಿಕಾ ಅಂತರವನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಕಾರ್ಯಪ್ರವೃತ್ತರಾಗಬೇಕಿದೆ. ಸದರಿ ಕಲಿಕಾ ಅಂತರವನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ತಳಹದಿಯ ಮೇಲೆ ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ 'ಕಲಿಕಾ ಚೇತರಿಕೆ' ಎಂಬ ವಿನೂತನ ಉಪಕ್ರಮವನ್ನು 2022–23ನೇ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸುತ್ತಿದೆ.

ಎಲ್ಲಾ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಹಿಂದಿನ ಎರಡು ತರಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಲಿಯಲೇಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಪ್ರಮುಖ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ, ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಸಂವಾದಿಯಾಗಿ ಪ್ರಸಕ್ತ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಕಲಿಯಲೇಬೇಕಾದ ಪ್ರಮುಖ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ, ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಿ ಕಲಿಕಾ ಹಾಳೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಕರ ಕೈಪಿಡಿಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕಲಿಕಾ ಹಾಳೆಗಳು ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದು, ಮಗುವಿನ ಮುಗ್ಧ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವಂತೆ ರೂಪಿಸಲಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇವುಗಳನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸುವುದರಿಂದ ಕಲಿಕಾ ನಷ್ಟವನ್ನು ಸರಿದೂಗಿಸಬಹುದು ಎಂಬ ಆಶಯ ನನ್ನದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಕಲಿಕಾ ಹಾಳೆ, ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಕರ ಕೈಪಿಡಿಗಳು ಪರಸ್ಪರ ಪೂರಕವಾಗಿವೆ. ಶಿಕ್ಷಕರು ಕೈಪಿಡಿಯಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ ಮಾರ್ಗಸೂಚಿಯನ್ವಯ ಈ ವಿನೂತನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಅದರ ಅಂತಸ್ಸತ್ವದಿಂದ ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸಿ, ಮಕ್ಕಳ ಕಲಿಕೆಯ ಸುಧಾರಣೆಗೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತೀರಿ ಎಂದು ಹಾರೈಸುತ್ತೇನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇಲಾಖೆಯ ಸರ್ವರೂ, ಪೋಷಕವರ್ಗ ಮತ್ತು ಭಾಗೀದಾರರೆಲ್ಲರೂ ಇದರಲ್ಲಿ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಕೈ ಜೋಡಿಸಿ ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಯಶಸ್ವಿಗೊಳಿಸುತ್ತೀರೆಂದು ಆಶಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಶುಭವಾಗಲಿ............

ಶ್ರೀ ಬಿ.ಸಿ.ನಾಗೇಶ್
ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಹಾಗೂ ಪ್ರೌಢ ಶಿಕ್ಷಣ
ಹಾಗೂ ಸಕಾಲ ಸಚಿವರು

ಮುನ್ನುಡಿ

ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀತಿ–2020ರ ಆಶಯದಂತೆ ಮಕ್ಕಳ ಕಲಿಕೆ ಮತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಜವಾಬ್ದಾರಿ. ಆದರೆ ಕೋವಿಡ್–19 ಸಾಂಕ್ರಾಮಿಕ ವಿಪತ್ತಿನಿಂದ ಮಕ್ಕಳ ಕಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಯವಾಗಿ ಕಲಿಕಾ ನಿರಂತರತೆಯನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಕಳೆದೆರಡು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಸಾಕಷ್ಟು ಕಲಿಕಾ ಅಂತರವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಅಂತರವನ್ನು ನೀಗಿಸಲು 2022–23ನೇ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಕಲಿಕಾ ಚೇತರಿಕೆ ಎಂಬ ವಿನೂತನ ಉಪಕ್ರಮವನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಈ ಉಪಕ್ರಮದ ಮೂಲಕ ಎಲ್ಲಾ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಬುನಾದಿ ಸಾಕ್ಷರತೆ, ಸಂಖ್ಯಾ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಒತ್ತು ನೀಡಲಾಗುವುದು ಹಾಗೂ ಮಗು ತನ್ನ ಹಿಂದಿನ ತರಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಗತ್ಯವಾಗಿ ಗಳಿಸಲೇಬೇಕಿದ್ದ **ಕಲಿಕಾ ಫಲಗಳು** ಹಾಗೂ ಪ್ರಸಕ್ತ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಕಲಿಯಲೇಬೇಕಾದ **"ಅತಿ ಮುಖ್ಯ ಕಲಿಕಾ ಫಲ"** ಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ, ಚಟುವಟಿಕೆ ರೂಪಿಸಿ, ಕಲಿಕಾ ಹಾಳೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಕರ ಕೈಪಿಡಿಯನ್ನು ರೂಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ **'ನಿಪುಣ್ ಭಾರತ್', 'ವಿದ್ಯಾಪ್ರವೇಶ್'ನಂತಹ ಉಪಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಅಂತರ್ಗತಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ.** ಈ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಶಿಶುಕೇಂದ್ರಿತ, ಕಲಿಕಾ ಹಾಗೂ ಶಿಕ್ಷಕ ಸ್ನೇಹಿಯಾಗಿವೆ. ಚಟುವಟಿಕಾ ಹಾಳೆಗಳ ಜೊತೆಗೆ, ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ಅಗತ್ಯ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ನೀಡುವ 'ಶಿಕ್ಷಕರ ಕೈಪಿಡಿ'ಯನ್ನೂ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಇವುಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ಮಕ್ಕಳ ಕಲಿಕಾ ಅಂತರ ಸರಿದೂಗಿಸುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ತಾವೆಲ್ಲರೂ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯಿಂದ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತೀರೆಂಬ ಆಶಯವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತೇನೆ. ಈ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡ DSERT ಹಾಗೂ SSK ಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಅಭಿನಂದನೆಗಳು. ಈ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಹಕರಿಸಿದ ಅಜೀಂ ಪ್ರೇಮ್ ಜೀ ಫೌಂಡೇಶನ್ ಸಂಸ್ಥೆಗೂ ಇಲಾಖೆಯ ಪರವಾಗಿ ಅಭಿನಂದನೆಗಳು.

ಡಾ. ಎಸ್.ಸೆಲ್ವಕುಮಾರ್ ಭಾ.ಆ.ಸೇ.
ಪ್ರಧಾನ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಗಳು
ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಮತ್ತು ಪ್ರೌಢಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆ

ಆಶಯ ನುಡಿ

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರತೀ ನಿತ್ಯವೂ ಕಲಿಕಾ ನಿರಂತರತೆ ಅತ್ಯಗತ್ಯ. ಆದರೆ ಕೋವಿಡ್–19 ಸಾಂಕ್ರಾಮಿಕದಿಂದಾಗಿ ಜಾಗತಿಕವಾಗಿ ಕಲಿಕಾ ನಿರಂತರತೆಗೆ ವ್ಯತ್ಯಯ ಉಂಟಾಗಿ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಕಲಿಕಾ ನಷ್ಟವಾಗಿರುವುದು ವೇದ್ಯ. ಇದನ್ನು ಸರಿದೂಗಿಸುವುದು ನಮ್ಮ ಆದ್ಯ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿದೆ. ನಮ್ಮ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೋವಿಡ್–19 ನಿಂದಾಗಿ ಶಾಲೆಗಳು ಮುಚ್ಚಲ್ಪಟ್ಟಾಗ ವಿದ್ಯಾಗಮ, ಸಂವೇದ, ವಿಶೇಷ ಸೇತುಬಂಧ ಮುಂತಾದ ಪರ್ಯಾಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿದರೂ ಮುಖಾಮುಖಿ ತರಗತಿ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗೆ ಇವೆಲ್ಲಾ ಸಮಾಂತರವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರಸ್ತುತ **ಕಲಿಕಾ ಚೇತರಿಕೆ** ಉಪಕ್ರಮವು ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ತಳಹದಿಯ ಮೇಲೆ ಶಿಶು ಕೇಂದ್ರಿತ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಕಲಿಕಾ ಹಾಳೆಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿ ನೀಡುತ್ತಿರುವ ವಿನೂತನ ಪ್ರಯತ್ನ. ಸರಿಸುಮಾರು ಎರಡು ವರ್ಷಗಳ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಡೆಯದೇ, ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗಿರುವ ಕಲಿಕಾ ಅಂತರವನ್ನು ಸರಿದೂಗಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿಯೇ ರೂಪಿಸಿದ ಉಪಕ್ರಮ. ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಒಂದು ವರ್ಷದವರೆಗೆ ರಾಜ್ಯದಾದ್ಯಂತ ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸಿ ಮಕ್ಕಳ ಕಲಿಕಾ ನಷ್ಟವನ್ನು ತಾವೆಲ್ಲರೂ ತುಂಬಿಕೊಡುತ್ತೀರಿ ಎಂದು ಆಶಿಸುತ್ತೇನೆ. ಉಪಕ್ರಮದ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ಅನುಷ್ಠಾನಕ್ಕಾಗಿ ಎಲ್ಲಾ ಭಾಗೀದಾರರು ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಿರೆಂದು ನಂಬಿದ್ದೇನೆ.

ಡಾ. ವಿಶಾಲ್ ಆರ್. ಭಾ.ಆ.ಸೇ.
ಆಯುಕ್ತರು
ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆ

ಆರಂಭಿಕ ನುಡಿ

ಆತ್ಮೀಯರೇ,

ಹಿಂದಿನ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಕೋವಿಡ್–19ರ ಕಾರಣದಿಂದ ಔಪಚಾರಿಕ ತರಗತಿಗಳು ನಿರೀಕ್ಷೆಯಂತೆ ನಡೆಯದೇ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಕಲಿಕಾ ನಷ್ಟ ಉಂಟಾಗಿರುವುದು ಶೋಚನೀಯ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಕಲಿಕಾ ಅಂತರ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಾಗೂ ಭಾವನಾತ್ಮಕ ಏರುಪೇರುಗಳೂ ಉಂಟಾಗಿವೆ. ಈ ಎಲ್ಲ ಅಡೆತಡೆಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿ, ಕಲಿಕಾ ನಿರಂತರತೆಯನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳಲು 2022–23ನೇ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ **ಕಲಿಕಾ ಚೇತರಿಕೆ ಉಪಕ್ರಮವನ್ನು** ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯು ಬುನಾದಿ ಸಾಕ್ಷರತೆ ಮತ್ತು ಸಂಖ್ಯಾಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದು ಪ್ರಥಮ ಆದ್ಯತೆಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲಾ ಕಲಿಕೆಗೆ ಮೂಲಭೂತವಾಗಿ ಬುನಾದಿ ಸಾಕ್ಷರತೆ ಮತ್ತು ಸಂಖ್ಯಾಜ್ಞಾನ ಅತ್ಯಗತ್ಯ. ಆದ್ದರಿಂದ ಆಯಾ ತರಗತಿಯ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಕಲಿಕಾ ಫಲಗಳೊಂದಿಗೆ ಬುನಾದಿ ಸಾಕ್ಷರತೆ ಮತ್ತು ಸಂಖ್ಯಾಜ್ಞಾನದ ಕಲಿಕಾ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಅಂತರ್ಗತಗೊಳಿಸಿ ಕಲಿಕಾ ಚೇತರಿಕೆ ಉಪಕ್ರಮವನ್ನು ರೂಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ನೀಡಿರುವ ಕಲಿಕಾ ಹಾಳೆಗಳನ್ನು ತಾವು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಬುನಾದಿ ಕಲಿಕಾ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಅನುಕೂಲಿಸುವಿರಿ ಹಾಗೂ ಕಲಿಕಾ ಅಂತರವನ್ನು ಪೂರೈಸುವಿರಿ ಎಂದು ಆಶಿಸುತ್ತೇನೆ. ಇದನ್ನು ಶಾಲಾಧಾರಿತವಾಗಿ ಮೌಲ್ಯಾಂಕನ ಮಾಡುತ್ತಾ ನಿಗದಿತ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಮತ್ತು ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ಗಳಿಕೆಗೆ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುತ್ತೀರಿ ಎಂದು ನಂಬಿರುತ್ತೇನೆ. ತಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಬೆಂಬಲದಿಂದ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ಅನುಷ್ಠಾನ ಸಾಧ್ಯ. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಯಶಸ್ಸನ್ನು ಹಾರೈಸುತ್ತೇನೆ.

ಶ್ರೀಮತಿ ಪಲ್ಲವಿ ಆಕುರಾತಿ ಭಾ.ಆ.ಸೇ.
ರಾಜ್ಯ ಯೋಜನಾ ನಿರ್ದೇಶಕರು
ಸಮಗ್ರ ಶಿಕ್ಷಣ ಕರ್ನಾಟಕ

ಪ್ರಾಸ್ತಾವಿಕ ನುಡಿ

ಆತ್ಮೀಯರೇ,

ಹೊಸ ಶತಮಾನದ ಆಶಯಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀತಿ–2020ರ ಅನುಷ್ಠಾನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿನ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ತೆರೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಿದೆ. ಅದರ ಜೊತೆಗೆ ಕೋವಿಡ್ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸುವ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆ ಮಹತ್ತ್ವದ್ದಾಗಿದೆ. ಕಳೆದ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಬಹು ಮಾಧ್ಯಮಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ವಿದ್ಯಾಗಮ, ಸಂವೇದದಂತಹ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಉಪಕ್ರಮಗಳ ಮೂಲಕ ಮಾಡಿದ ಪ್ರಯತ್ನಗಳ ನಡುವೆಯೂ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಕಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಕಲಿಕಾ ಅಂತರ ಉಂಟಾಗಿರುವುದು ವಾಸ್ತವದ ಸಂಗತಿ. ಕಲಿಕಾ ನಷ್ಟ, ಕಲಿಕಾ ಅಂತರ ಪೂರೈಸುವ ಯೋಜನೆಯೇ **'ಕಲಿಕಾ ಚೇತರಿಕೆ'** ಉಪಕ್ರಮ. ಈ ಸಂದರ್ಭೋಚಿತ ಉಪಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಈ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಬುನಾದಿ ಸಾಕ್ಷರತೆ ಮತ್ತು ಸಂಖ್ಯಾಜ್ಞಾನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದರೊಂದಿಗೆ, ಹಿಂದಿನ ಎರಡು ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ವರ್ಷಗಳ ಆಯ್ದ ಕಲಿಕಾಫಲಗಳು ಹಾಗೂ ಪ್ರಸಕ್ತ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಕಲಿಯಲೇಬೇಕಾದ ಅತ್ಯಗತ್ಯ ಕಲಿಕಾಫಲಗಳನ್ನು ಎಲ್ಲಾ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಸಾಧಿಸುವ ಗುರಿಯನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಈ ಸಾಧನೆಗಾಗಿ ಕಲಿಕಾ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ 'ಶಿಕ್ಷಕರ ಕೈಪಿಡಿ' ಮತ್ತು ಶಿಶುಕೇಂದ್ರಿತ ಕಲಿಕಾ ಪೂರಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ 'ಕಲಿಕಾ ಹಾಳೆ'ಗಳ ಪುಸ್ತಕ ಎಂಬ ಎರಡು ಸಾಹಿತ್ಯಗಳನ್ನು ಸೃಜಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಕಲಿಕಾ ಹಾಳೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಕಲಿಯಲೇಬೇಕಾದ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ, ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ಮತ್ತು ಕಲಿಕಾಫಲಗಳನ್ನು ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸಿದೆ. ಇವುಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ಮಕ್ಕಳ ಕಲಿಕಾ ನಷ್ಟವನ್ನು ಸರಿದೂಗಿಸಲು ಎಲ್ಲಾ ಭಾಗೀದಾರರು ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿ ಈ ಮೂಲಕ ವಿನಂತಿಸುತ್ತೇನೆ. ಈ ಕಾರ್ಯಾಭಿವೃದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡ ಇಲಾಖಾ ಮಿತ್ರರು ಮತ್ತು ಅಜೀಂ ಪ್ರೇಮ್‌ಜೀ ಫೌಂಡೇಶನ್ ಇವರಿಗೆ ಅಭಿನಂದನೆಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಶುಭವಾಗಲಿ.

ಶ್ರೀಮತಿ ಸುಮಂಗಲ ವಿ
ನಿರ್ದೇಶಕರು
ರಾಜ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಶೋಧನೆ ಮತ್ತು ತರಬೇತಿ ಇಲಾಖೆ
ಬೆಂಗಳೂರು

संकल्पना आणि मार्गदर्शन

डॉ. एस्. सेल्वकुमार भा.प्र.से. मुख्य कार्यदर्शी, प्राथमिक आणि माध्यमिक शिक्षण विभाग, बेंगळूरु.	**डॉ. विशाल आर्.** भा.प्र.से. आयुक्त, सार्वजनिक शिक्षण विभाग, बेंगळूरु
श्रीमती पल्लवी आकुराती भा.प्र.से. राज्य योजना निर्देशक, समग्र शिक्षण कर्नाटक, बेंगळूरु.	**श्रीमती सुमंगल व्ही.** निर्देशक, डी.एस्.ई.आर्.टी, बेंगळूरु.

साहित्य रचना समिती

जिल्हा शिक्षण व प्रशिक्षण संस्था, बेळगावी.

श्रीमती. संध्या के.चीगरे स.शि.सरकारी उच्च प्राथमिक मराठी शाळा नं 7. भांदूर गल्ली, बेळगावी.	**श्री. संजय आप्पाजी गांवकर** स.शि. सरकारी प्राथमिक मराठी शाळा भवानीनगर बेळगावी.
श्री. सुहास.पां.माने स.शि. सरकारी आमदार आदर्श पूर्ण प्राथमिक मराठी शाळा, बेळगुंदी, बेळगावी ग्रामीण.	**श्रीमती. वनिता सायनेकर** स.शि. सरकारी उच्च प्राथमिक मराठी शाळा यळूरवाडी, बेळगावी ग्रामीण.

अजीम प्रेमजी फौंडेशन बेंगळूरु

परिशीलक

श्री महेश उत्तुरकर स.शि. सरकारी सरस्वती माध्यमिक शाळा शहापूर, बेळगावी	**श्री बालाजी जाधव.** स.शि. सरकारी मराठी माध्यमिक शाळा आमटे ता. खानापूर

संयोजक

इ.व्ही.जी. विभाग, डी.एस्.ई.आर्.टी, बेंगळूरु.

अनुक्रमणिका

अध्ययन निष्पत्तीचे वर्गवार निश्चिती

इयत्ता - चौथी | विषय - मराठी प्रथम भाषा

अ.नि.क्र.	अध्ययन निष्पत्ती	पृष्ठ संख्या
4.1	परिचित आणि अपरिचित प्रसंगाचे संवाद किंवा संभाषण समजावून घेतात.	1-8
4.2	पाठातील प्रसंगांना ओळखून आपल्या जीवनाशी सांगड घालतात.	9-15
4.3	कमी वेळा वापरली जाणारी अक्षरे, द्वित अक्षरे, जोडाक्षरे ओळखून वाचतात, लिहितात. अक्षर आणि ध्वनी यांचा संबंध ओळखून त्यांचा वापर करण्याचा प्रयत्न करतात. वर्णमालेतील अक्षरे आणि त्यांचे उच्चार ओळखतात.	16-20
4.4	दुसरी व्यक्ती बोलत असताना लक्ष देऊन ऐकतात व एकमेकात त्यावर प्रतिक्रिया व्यक्त करतात आणि प्रश्न विचारतात.	21-26
4.5	विद्यार्थी आपल्या स्तरानुसार इतर विषया विषयी (उदाहरणार्थ गणित, विज्ञान, समाज विज्ञान, नृत्य कला, चिकित्सा इत्यादी.) वापरल्या जाणाऱ्या शब्दांबाबत आपला चांगला अभिप्राय व्यक्त करतात.	27-34
4.6	मुले वर्तमानपत्र, बालसाहित्य इत्यादी वाचून विषय जाणून घेतात आणि त्या विषयी न अडखळता स्पष्ट बोलतात.	35-45
4.7	लेखी भाषा आणि बोलीभाषा यातील फरक ओळखतात आणि का? कसे? इत्यादी प्रश्नांची उत्तरे देतात.	46-52
4.8	विविध साहित्य रचनेतील नवीन शब्दांचे अर्थ, संदर्भानुसार आकलन करून जाणून घेतात.	53-61
4.9	वाचन या साहित्यातील विषय, घटना, चित्र, पात्र, शिर्षक इत्यादी बाबत बोलतात, प्रश्न विचारतात, आपले मत व्यक्त करतात. आपण व्यक्त केलेल्या मताचे तार्किक समर्थन करतात.	62-69
4.10	शब्दांचे पुनरावर्तन, सर्वनाम, विशेषण, लिंग, वचन इत्यादी भाषेच्या सूक्ष्मतेविषयी जाणून घेऊन लिहितात. विविध पदांचा किंवा शब्दांचा वापर करतात.	70-79
4.11	वेगवेगळे प्रसंग आणि उद्देशाला अनुसरून वाचतात - लिहतात जसे सूचना फलकावरील सूचना, सामानाची यादी, कथा-कविता, पत्र, निबंध इत्यादी.	80-89

अध्ययन निष्पत्ती – 4.1

- **विद्यार्थी परिचित आणि अपरिचित प्रसंगाचे संवाद किंवा संभाषण समजावून घेतात.**

अध्ययन कृती 1.1 खालील घराचे चित्र पाहून त्याचा संबंध तुझ्या घराशी लाव व खालील प्रश्नांची उत्तरे लिही.

1) तुमच्या घराला किती दरवाजे आहेत ?

उत्तर : --

2) तुमच्या घराला किती खिडक्या आहेत ?

उत्तर : --

3) तुमच्या घराचा मुख्य दरवाजा कोणत्या दिशेला आहे **?**

उत्तर : --

4) तुमच्या घरामध्ये किती सदस्य आहेत ?

उत्तर : --

5) तुमच्या घरातील कुटुंब प्रमुखाचे नाव सांगा ?

उत्तर : --

अध्ययन कृती 1.2

चित्र ओळख, नाव लिही व रंग भर.

1		
2		
3	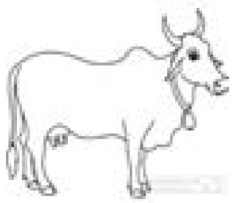	
4	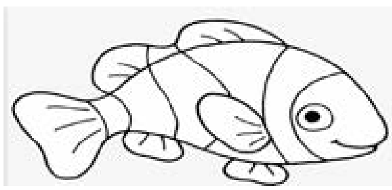	
5	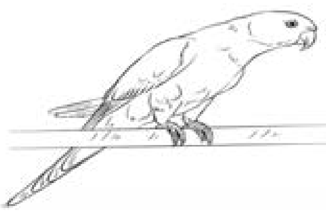	
6	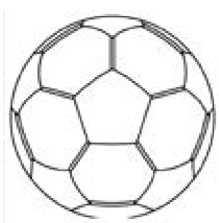	

अध्ययन कृती 1.3

खालील चित्राबद्दल तुला काय माहित आहे ?

उत्तर : ....

....

....

....

मूल्यमापन कृती : 1.1

(वर्कशीट)

प्रश्न 1 ला : ‘ प’ च्या चौदाखडी पासून शब्द तयार करा.

उदा : प = पसारा, पा = पापड

1. पि __ __
2. पे __ __
3. पो __ __
4. पं __ __

प्रश्न 2 रा : तू लिहिलेल्या प्रत्येक झाडाचा उपयोग लिही.

झाडाचे नाव	झाडाचा उपयोग
उदा- कडूनिंब	औषधी वनस्पती
1. ------------------------------------	1. ------------------------------------
2. ------------------------------------	2. ------------------------------------
3. ------------------------------------	3. ------------------------------------
4. ------------------------------------	4. ------------------------------------
5. ------------------------------------	5. ------------------------------------

प्रश्न 3 रा : तुझ्या परिसरात आढळणाऱ्या फुलांचा उपयोग तू कशासाठी करतोस?

फुलाचे उपयोग

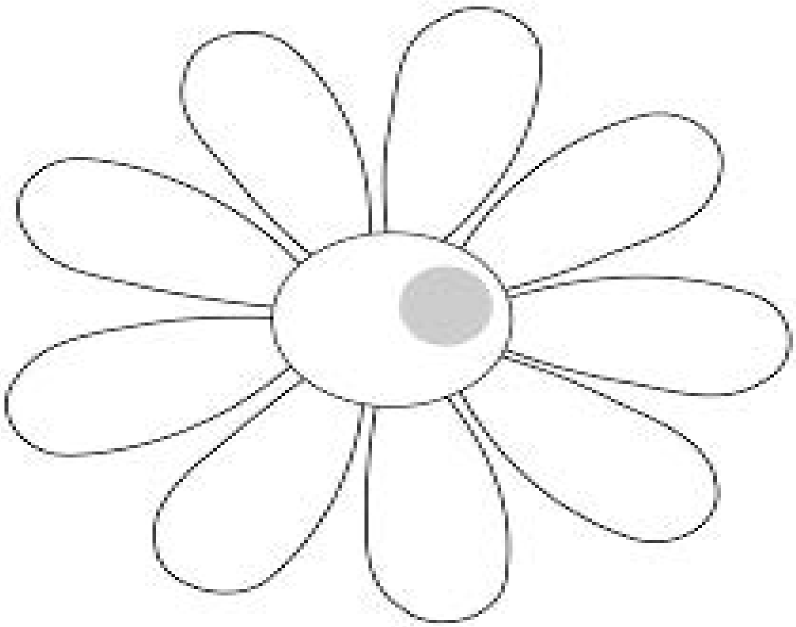

मूल्यमापन कृती : 1.2

(वर्कशीट)

प्रश्न 1 ला : घराचे चित्र काढून रंग भर .

प्रश्न 2 रा – नाते संबंध ओळख.

1. वडिलांच्या आईला .... म्हणतात.
2. आईच्या भावाला .... म्हणतात.
3. वडिलांच्या बहिणीला .... म्हणतात.
4. आईच्या बहिणीला .... म्हणतात.
5. वडिलांच्या भावाला .... म्हणतात.

मूल्यमापन कृती : 1.3

(वर्कशीट)

प्रश्न 1 – चित्रावरून ऋतूचे नाव ओळख व लिही.

प्रश्न 2 रा : निसर्गातील नैसर्गिक वस्तू ओळखून त्यांचे समानार्थी शब्द लिही.

उदा.: सूर्य = रवी, भास्कर, भानू

1. ....

2. ....

3. ....

4. ....

5. ....

प्रश्न 3 – चित्र पाहून जोड्या जुळव.

1)		**1)** चाक
2)		**2)** आरसा
3)		**3)** भोंगा
4)		**4)** तिकीट

प्रश्न 4 था : बसस्थानकाबद्दल विचारलेल्या प्रश्नाची उत्तरे लिही.

1. बस चालविणाऱ्यास काय म्हणतात ?

उत्तर : ....

2. बस तिकीट देणाऱ्यास काय म्हणतात ?

उत्तर : ....

3. बसच्या वेळेचे नियोजन कोण करतो ?

उत्तर : ....

4. बसमध्ये कोणकोणत्या सुचना लिहिलेल्या असतात ?

उत्तर : ....

❖ अध्ययन निष्पत्ती आत्मसात बाबतचे विद्यार्थी मूल्यमापन स्तर					प्राप्त स्तर
स्तर- 1	स्तर-2	स्तर- 3	स्तर- 4	स्तर- 5	
आत्मसात करू पाहतो.	जाणून घेत आहे.	आत्मसात, प्रगती दिसत आहे.	आत्मसात केला आहे.	उत्तम प्रकारे आत्मसात करून, निष्पत्तीबाबत जाणून घेऊन आपल्या दैनंदिन बोलीभाषेत वापर करतो आहे.	

अध्ययन निष्पत्ती – 4.2

अध्ययन निष्पत्ती : पाठातील प्रसंग ओळखून आपल्या जीवनाशी सांगड घालतात.

अध्ययन कृती 2.1 (a)

खालील दिलेले शब्द व वाक्ये योग्य मटक्यात घाल.

वाईट बोलणे, हसणे, मारणे, दुर्लक्ष करणे, अन्नाची नासाडी करणे, रडणे, मदत करणे, सहकार्य करणे, हालचाल ,पसारा आवरणे, स्वच्छता, निःपक्षपाती, व्यायाम करणे, प्रामाणिक, खोटे बोलणे.

चांगल्या सवयी	**वाईट सवयी**
---------------------	---------------------
---------------------	---------------------
---------------------	---------------------
---------------------	---------------------
---------------------	---------------------
---------------------	---------------------

अध्ययन कृती 2.1 (b)

चित्र पाहून चित्रातील चांगल्या सवयी व वाईट सवयी खालील रकान्यात लिहून घेतील .

1		
2		
3		
4		

अध्ययन कृती 2.2 सिंह व उंदीर ही गोष्ट वाच व गोष्टीचे तात्पर्य लिही .

बोधकथा **सिंह आणि उंदीर**

एकदा एक सिंह उंदराला म्हणाला, तू माझे प्राण वाचवलेस त्याबद्दल मी तुझा आभारी आहे. मला पकडण्यासाठी टाकलेले सगळे जाळे तू कुरतडून टाकलेस आणि माझी सुटका केलीस. नाही तर आज मला शिकारी घेऊन गेला असता. मी खूप प्रसन्न आहे. तू आज जंगलच्या राजाला वाचवलेस. तुला काय हवे ते माग. उंदराला फारच अभिमान वाटू लागला. गर्व आला. तो छाती फुगवून म्हणाला, सिंह महाराज तुम्ही मला मी जे मागेल ते न रागवता देणार तर मी तुमच्याकडे एक गोष्ट मागू इच्छितो. यावर सिंह म्हणाला, ठीक आहे. तू न घाबरता माग. यावर उंदीर म्हणाला, महाराज मला तुमच्या मुलीशी लग्न करायचे आहे. तुमची मुलगी खूप सुंदर आहे. यावर सिंह म्हणाला, ठीक आहे. मी तुझे माझ्या मुलीशी लग्न करून देतो. त्याने आपल्या मुलीला बाहेर बोलावले. सिंहाची मुलगी बाहेर येताच तिचा पाय त्या उंदरावर पडला आणि तो मरण पावला.

तात्पर्य : आपल्या योग्यतेपेक्षा जास्त मागितले तर अशी अवस्था होते.

तात्पर्य : ---

अध्ययन कृती 2.3 गोलाकार बसून आपल्या राष्ट्रीय प्रतिकांचा मान तू कसा राखतोस त्या संदर्भात माहिती लिही.

उत्तर : --

अध्ययन कृती 2.4 शेतामध्ये पिकविल्या जाणाऱ्या पिकांची यादी करा.

उत्तर : ---

मूल्यमापन कृती : 2.1

(वर्कशीट)

प्र 1 ला: खालील वाक्ये चूक की बरोबर ते लिहा.

1 नेहमी सत्य बोलावे. ( )

2. घरामध्ये पसारा करावा. ( )

3. जेवणापूर्वी हात धुवावेत. ( )

4. गोरगरिबांना सहकार्य करावे. ( )

5. अन्नाची नासाडी करावी. ( )

प्र 2 रा: दैनंदिन जीवनातील चांगल्या सवयी क्रमाने लावा.

1. रोज अंघोळ करावी. 1) ....

2. सकाळी लवकर उठावे . 2) ....

3. चूळ भरून तोंड चांगले धुवावे. 3) ....

4. नेहमी स्वच्छ कपडे घालावेत. 4) ....

5. नेहमी शाळेला जावे. 5) ....

मूल्यमापन कृती : 2.2

(वर्कशीट)

प्र 1 ला: खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

1. सिंह कोठे झोपला होता ?
2. गोष्टींमध्ये कोणकोणते प्राणी आहेत ?
3. सिंहाला कोण त्रास देत होते ?
4. “तुझी मुलगी खूप सुंदर आहे.” असे कोणी कोणास म्हणाले ?
5. सिंह कशामध्ये सापडला ?

प्र 2 रा: प्रथमोपचार पेटीचे चित्र पाहून वस्तूंची नांवे लिहा.

1) --------------------
2) --------------------
3) --------------------
4) --------------------
5) --------------------

मूल्यमापन कृती : 2.3
(वर्कशीट)

प्र 1 ला: खालील चित्रे पाहून राष्ट्रीय प्रतिकांची नांवे लिहा.

1) ----------------------------------- 2) -----------------------------------

3) ----------------------------------- 4) -----------------------------------

5) ----------------------------------- 6) -----------------------------------

7) ----------------------------------- 8) -----------------------------------

9) ----------------------------------- 10) -----------------------------------

प्र 2 रा: शेती अवजारे ओळखून नावे लिहा.

	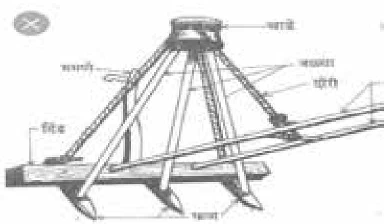	

1) ....

2) ....

3) ....

4) ....

5) ....

प्र. 3 रा : शेती करण्याच्या पायऱ्या क्रमाने लिहा.

1)	फवारणी	1)	----------------------------
2)	कापणी	2)	----------------------------
3)	मळणी	3)	----------------------------
4)	पेरणी	4)	----------------------------
5)	वारा देणे	5)	----------------------------
6)	नांगरणे	6)	----------------------------

❖ अध्ययन निष्पत्ती आत्मसात बाबतचे विद्यार्थी मूल्यमापन स्तर					प्राप्त स्तर
स्तर- 1	स्तर-2	स्तर- 3	स्तर- 4	स्तर- 5	☆ ☆ ☆ ☆ ☆
आत्मसात करू पाहतो.	जाणून घेत आहे.	आत्मसात, प्रगती दिसत आहे.	आत्मसात केला आहे.	उत्तम प्रकारे आत्मसात करून, निष्पत्तीबाबत जाणून घेऊन आपल्या दैनंदिन बोलीभाषेत वापर करतो आहे.	

अध्ययन निष्पत्ती – 4.3

अध्ययन निष्पत्ती

- **कमी वेळा वापरली जाणारी अक्षरे, द्वित अक्षरे, जोडाक्षरे ओळखून वाचतात, लिहितात आणि अक्षर आणि ध्वनी यांचा संबंध ओळखून त्याचा वापर करण्याचा प्रयत्न करतात.**

अध्ययन कृती 3.1 : मुळाक्षरे पाहून कमी वेळा वापरल्या जाणाऱ्या अक्षरा भोवती गोल कर.

उदा : ॲ

अ आ इ ई उ ऊ ऋ ए ॲ ऐ ओ ऑ औ अं अ:

क ख ग घ ङ

च छ ज झ ञ

ट ठ ड ढ ण

त थ द ध न

प फ ब भ म

य र ल व श ष स ह ळ क्ष ज्ञ

अध्ययन कृती : 3.2 चिठ्ठीत जे अक्षर येईल ते वाचून त्या अक्षरा पासून तयार होणारे शब्द लिहा.

उदा : प →पपई , पवन, पदार्थ इ.

अध्ययन कृती : 3.3

खालील जोडाक्षरांचे प्रकट वाचन करून त्याचे अनुलेखन करा.

1.	रात्र	2.	लोकमान्य...............................
3.	सत्कार...............................	4.	अशक्य ....
5.	सौभाग्य	6.	प्रोत्साहन ....

मूल्यमापन कृती : 3.1

(वर्कशीट)

प्रश्न 1 ला : खालील दिलेल्या अक्षरांचा उच्चार करून, ती अक्षरे असणारे शब्द लिहा.

ॲ --------> ----------------------------

ऑ --------> ----------------------------

ङ --------> ----------------------------

ण --------> ----------------------------

ष --------> ----------------------------

प्रश्न 2 रा : शेवटच्या अक्षरापासून तयार होणारे दोन अक्षरी शब्द लिहीत अंताक्षरी पूर्ण कर.

भा	जी				
	भ	---------			
		---------	----------		
			----------	-----------	
				-----------	----------

मूल्यमापन कृती : 3.2

(वर्कशीट)

प्रश्न. 1 ला. खालील शब्द शुद्ध रुपात लिहा.

1. पवर्त = ...
2. कम्र = ...
3. चार्तुय = ...
4. माज्याकडे = ...
5. मुर्द्धेश्वर = ...

प्रश्न2 रा: योग्य जोडाक्षर लिहून शब्द पूर्ण करा.

1. ....याम. 2. वि................ ल

3. स .... र 4. उ .... व

5. न .... व

प्रश्न 3 रा : अधोरेखित अक्षराला त्याच प्रकारचे त्याचे जोडाक्षर जोडून शब्द तयार करा.

उदा : लठ = लठ्ठ

1. अकल = ...
2. मुदाम = ...
3. भनाट = ...
4. सजा = ...
5. घट = ...

मूल्यमापन कृती : 3.3

(वर्कशीट)

प्रश्न. : 1 खालील शब्दापासून 'शब्दसाखळी' तयार करा.

उदा : साखर -- रवा -- वानर -- रंम्य

1. पुष्पक = --------------- --------------- --------------- ---------------
2. निरागस = --------------- --------------- --------------- ---------------
3. स्वयंपाक = --------------- --------------- --------------- ---------------
4. हर्षल = --------------- --------------- --------------- ---------------
5. गंगा = --------------- --------------- --------------- ---------------

प्रश्न 2 रा : खालील शब्दांच्या योग्य जोड्या जुळवा.

1	चरण	अमर्याद परमेश्वर
2	कोळी	खेळाची पाळी संधी साधने
3	डाव	मासे पकडणारा एक किटक
4	किरण	पाय कवितेचे चरण
5	अनंत	सूर्याचे किरण मुलीचे नांव

❖ अध्ययन निष्पत्ती आत्मसात बाबतचे विद्यार्थी मूल्यमापन स्तर					प्राप्त स्तर
स्तर- 1	स्तर-2	स्तर- 3	स्तर- 4	स्तर- 5	☺
आत्मसात करू पाहतो.	जाणून घेत आहे.	आत्मसात, प्रगती दिसत आहे.	आत्मसात केला आहे.	उत्तम प्रकारे आत्मसात करून, निष्पत्तीबाबत जाणून घेऊन आपल्या दैनंदिन बोलीभाषेत वापर करतो आहे.	☺☺ ☺☺

अध्ययन निष्पत्ती – 4.4

- दुसरी व्यक्ती बोलत असताना लक्ष देऊन ऐकतात व एकमेकात त्यावर प्रतिक्रिया व्यक्त करतात आणि प्रश्न विचारतात.

अध्ययन कृती 4.1 :

8. मुंगी आणि कबुतर

एकदा एक तहानेने व्याकूळ झालेली मुंगी पाणी प्यायला नदीवर गेली. नदी कुठली लहानसा ओहोळच होता तो, पण मुंगीच्या मानाने ती प्रचंड नदी होती. वाकून पाणी पिता पिता तिचा पाय घसरला आणि ती पाण्यात पडली आणि दगडांमधून ठेचकाळत वेगाने वाहून जाऊ लागली.

जिवाच्या आकांताने ती ओरडली, 'वाचवा हो वाचवा'!

ती झाडाजवळून वाहात चालली असताना झाडावर स्वत:शीच गात बसलेल्या कबुतराने तिचा आवाज ऐकला. त्याने लगेच एक पान तोडले आणि मुंगीच्या समोर टाकले. मुंगी त्या पानावर चढली. वाहात वाहात ते पान दगडाला अडकले आणि ती मुंगी मग सावकाश खाली उतरली. तिने कबुतराचे मनापासून आभार मानले आणि तशीच ओल्या अंगाने घरी परतली.

दुसऱ्याच दिवशीची गोष्ट. कबुतर झाडावर नेहेमीसारखे गाणी गात बसले होते. तेवढ्यात एक शिकारी आला. त्याने कबुतरावर बंदुकीचा नेम धरला. मुंगीने ते पाहिले धावत पळत जाऊन तिने शिकाऱ्याच्या पायाला कडकडून चावा घेतला. शिकाऱ्याचा नेम चुकला. ठो SS असा मोठा आवाज झाला. गोळी कबुतराला न लागताच गेली. आज आभार मानण्याची वेळ कबुतराची होती.

©तात्पर्य :-दुसऱ्याला केलेली मदत कधीही वाया जात नाही. त्याचा फायदा होतोच.

प्रश्न :

खालिल प्रश्नांची उत्तरे सांगा.

1. कबूतर कोठे बसले होते ?

----

2. कबुतराला मारण्यासाठी कोण प्रयत्न करत होता?

----

3. कबूतराने मुंगीचा जीव कसा वाचविला?

----

4. मुंगीने कबुतराचा जीव कसा वाचविला ?

----

5. पारधी नाराज का झाला ?

अध्ययन कृती 4.2 : शिक्षकांनी वर्गात दोन गटात खो-खो या खेळाबद्दल चर्चा घडवून आणणे.

खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

1. खो-खो खेळाचे दोन फायदे लिहा.

----

2. खो-खो खेळाच्या मैदानाची लांबी रुंदी लिहा.

----

3. खो-खो खेळाचे दोन नियम लिहा.

अध्ययन कृती 4.3:

प्र 1 ला. खालील तक्ता पुर्ण कर.

क्र	फुलझाडे	फळझाडे	औषधी वनस्पती
1.			
2.			
3.			
4.			
5.			

अध्ययन कृती 4.5 :

“ ससा तो ससा की....” हे बालगीत अभिनयासहीत सादर करा.

मूल्यमापन कृती : 4.1

(वर्कशीट)

प्रश्न 1 ला. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

1. झाडावर कोणता पक्षी बसला होता?

----

2. मुंगी पाण्यामध्ये कशी पडली?

----

3. कबुतराने मुंगीला कसे वाचविले?

----

4. मुंगीने उपकाराची परतफेड कशी केली?

----

5. या गोष्टीचे तात्पर्य लिहा.

मूल्यमापन कृती : 4.2

(वर्कशीट)

प्रश्न 1. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

1. खो-खो हा खेळ तुम्ही वर्गात खेळू शकता का?

----

2. खो-खो खेळामध्ये एकूण किती खेळाडू असतात ?

----

3. एका वेळी बचाव संघाचे किती खेळाडू पळतात?

----

4. आक्रमक संघाच्या खेळाडूंना काय म्हणतात?

----

5. खो-खो खेळ खेळताना पाठलाग करणाऱ्या खेळाडूंना कोणते नियम पाळावे लागतात?

मूल्यमापन कृती : 4.3

(वर्कशीट)

प्रश्न 1 ला :खालील वाक्य अर्थपूर्ण पद्धतीने लिही.

1. एक तरी / लावले / झाड / आपण / पाहिजे.

----

2. प्राणवायू /आपल्याला/ मिळतो /झाडामुळे.

----

3. बहुगुणी/ रोप /आहे /तुळशी.

----

4. ही/ कडुनिंब /वनस्पती/ आहे /औषधी.

----

5. नयेत / झाडे / आपण/ तोडू.

प्रश्न 2 रा : खालील चित्रामध्ये रंग भरा.

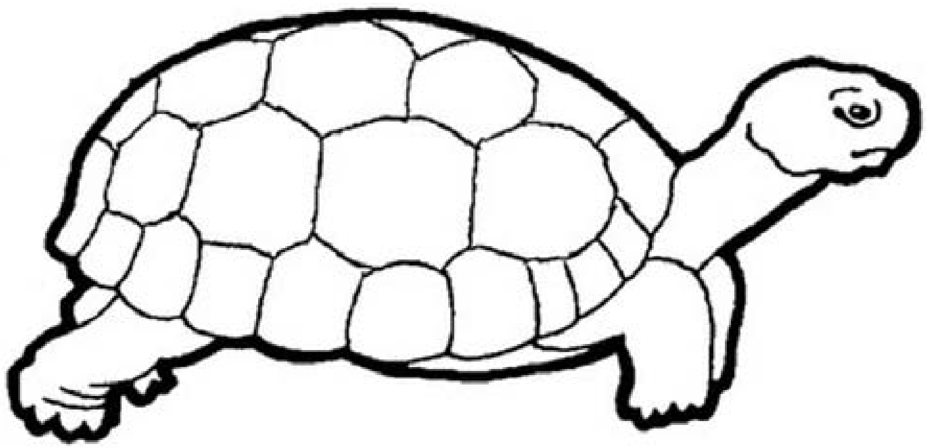

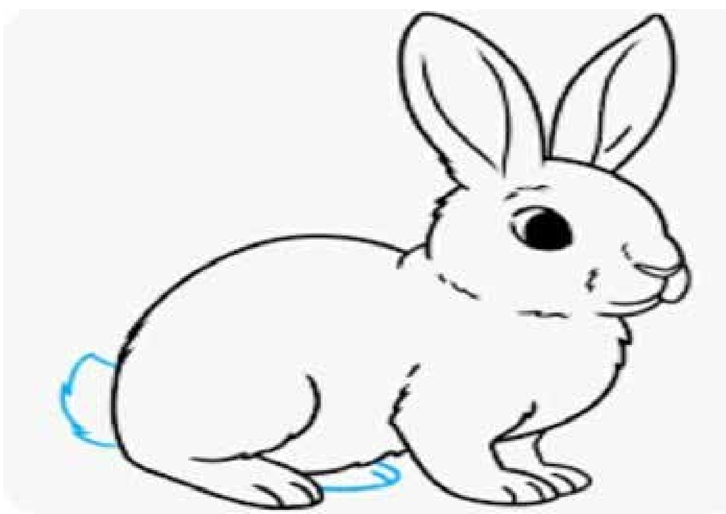

❖ अध्ययन निष्पत्ती आत्मसात बाबतचे विद्यार्थी मूल्यमापन स्तर					प्राप्त स्तर
स्तर- 1	स्तर-2	स्तर- 3	स्तर- 4	स्तर- 5	☆ ☆ ☆ ☆ ☆
आत्मसात करू पाहतो.	जाणून घेत आहे.	आत्मसात, प्रगती दिसत आहे.	आत्मसात केला आहे.	उत्तम प्रकारे आत्मसात करून, निष्पत्तीबाबत जाणून घेऊन आपल्या दैनंदिन बोलीभाषेत वापर करतो आहे.	

अध्ययन निष्पत्ती – 4.5

- विद्यार्थी आपल्या स्तरानुसार इतर विषया विषयी (उदा : गणित, विज्ञान, समाज विज्ञान, नृत्य, कला, चिकित्सा इत्यादी) वापरल्या जाणाऱ्या शब्दाबाबत आपला चांगला अभिप्राय व्यक्त करतात.

अध्ययन कृती 5.1 खालील संख्या अक्षरात लिही.

7 = ______

9 = ______

32 = ______

67 = ______

49 = ______

अध्ययन कृती 5.2 खालील वाक्ये वाचून त्यांचे चांगल्या सवयी समोर (बरोबर) व वाईट सवयी समोर (चूक) लिहा.

1) आपले घर, आवार स्वच्छ ठेवावे. ______

2) तुंबलेली गटारे स्वच्छ करू नयेत. ______

3) नखे वाढू द्यावीत. ______

4) कचरा आणि कागद रस्त्यावर फेकू नये.

5) दररोज हात-पाय, तोंड धुऊ नये.

अध्ययन कृती 5.3 उतारा वाचून खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

कर्नाटकातील बेळगाव येथे भुईकोट किल्ला आहे. याचा विस्तार शंभर एकर इतका असून याची निर्मिती तेराव्या शतकात झाली आहे. उत्तर व पश्चिम दिशेला दोन भव्य प्रवेशद्वार आहेत. किल्ल्यात दुर्गा मातेचे मंदिर, रामकृष्ण आश्रम व कमल बस्ती आहे. किल्ल्याच्या सभोवती 40 ते 50 फूट खोल खंदक आहे. कदंब राष्ट्रकूट राजा पासून ते छत्रपती शिवाजी महाराज इंग्रजापर्यंत अनेकांनी या किल्ल्यावर राज्य केले. अशा प्रकारची अनेक ऐतिहासिक स्थळे आपल्या राज्यात व देशात आहेत यांचे रक्षण करणे हे आपले सर्वांचे कर्तव्य आहे.

खालील प्रश्नांची उत्तरे द्या.

1) भुईकोट किल्ला कोठे आहे?

----

2) भुईकोट किल्ल्याची निर्मिती केंव्हा झाली?

----

3) भुईकोट किल्याला किती प्रवेशद्वार आहेत?

----

4) या किल्ल्यावर कोण कोणत्या घराण्यांनी राज्य केले?

----

5) तुम्हाला माहित असलेल्या ऐतिहासिक किल्ल्यांची नावे सांगा?

अध्ययन कृती 5.4

कंसामध्ये दिलेले योग्य शब्द ओळखून चित्राखाली दिलेल्या रिकाम्या जागेत त्यांची नावे लिहा.

(डेटॉल, वेंटेज मलम, सिप्लाडीन पावडर, रोलर बँडेज, कात्री, ग्लुकोज)

मूल्यमापन कृती : 5.1

(वर्कशीट)

प्रश्न 1 ला : जोड्या जुळवा.

	‘अ’		‘ब’
1)	27	⟶	तीनशे सतरा
2)	98	⟶	बाहत्तर
3)	317	⟶	सत्तावीस
4)	412	⟶	अठ्यान्नव
5)	72	⟶	चारशे बारा

प्रश्न 2 रा : खालील वाक्ये वाचून त्यांचे चांगल्या सवयी व वाईट सवयी यामध्ये वर्गीकरण कर.

1. आपले घर, आवारा स्वच्छ ठेवावे.
2. रस्त्यावरील उघडे पदार्थ खावेत.
3. शाळेला नियमित जावे.
4. मित्रासमवेत रस्त्यामध्ये खेळावे.
5. वडीलधाऱ्या माणसांचा आदर राखावा.
6. दुसऱ्याची वस्तू न विचारता घ्यावी.

अ.नं.	चांगल्या सवयी	अ.नं.	वाईट सवयी
1	-------------------------------	1	-------------------------------
2	-------------------------------	2	-------------------------------
	-------------------------------		-------------------------------
3	-------------------------------	3	-------------------------------

मूल्यमापन कृती : 5.2

(वर्कशीट)

प्रश्न 1 ला : खाली दिलेल्या रिकाम्या जागा पूर्ण करा.

1) आपला राष्ट्रीय पक्षी ---------------------- आहे.

2) आपला राष्ट्रीय प्राणी -------------------- होय.

3) मोराच्या डोक्यावर आकर्षित असा -------------------- असतो.

4) तिरंगी झेंड्यात मुख्य ------------------- रंग असतात.

5) मादीला -------------------- असेही म्हणतात.

प्रश्न 2 रा :   खालील चित्रे पहा व त्या किल्ल्या विषयी पाच ओळी माहिती लिहा.

उत्तर : --

मूल्यमापन कृती : 5.3

(वर्कशीट)

प्रश्न 1 ला :   दवाखान्यामध्ये वापरल्या जाणाऱ्या वैद्यकीय साहित्यांची नावे लिहा.

1) ------------------------------------   2) ------------------------------------

3) ------------------------------------   4) ------------------------------------

5) ------------------------------------   6) ------------------------------------

प्रश्न 2 रा : तुझ्या घरी एखादी व्यक्ती आजारी असेल तर त्यांची काळजी तु कशी घेतोस किंवा घेतेस याविषयी चर्चा करा. (खाली दिलेल्या रिकाम्या जागेत माहिती लिहा.)

उत्तर : ---

प्रश्न 3 रा : 'कोरोना 19' काळामध्ये आम्ही कोणती काळजी घेतली किंवा घेतली पाहिजे या विषयी माहिती लिहा. (चर्चा करा.)

उत्तर : ---

प्रश्न 4 वा : तू शाळेत खेळत असताना तुझ्या मित्राला खरचटले असता किंवा दुखापत झाली असता त्याची काळजी कशी घेशील या विषयी माहिती लिही.

उत्तर : --

❖ अध्ययन निष्पत्ती आत्मसात बाबतचे विद्यार्थी मूल्यमापन स्तर					प्राप्त स्तर
स्तर- 1	स्तर-2	स्तर- 3	स्तर- 4	स्तर- 5	☆ ☆ ☆ ☆ ☆
आत्मसात करू पाहतो.	जाणून घेत आहे.	आत्मसात, प्रगती दिसत आहे.	आत्मसात केला आहे.	उत्तम प्रकारे आत्मसात करून, निष्पत्तीबाबत जाणून घेऊन आपल्या दैनंदिन बोलीभाषेत वापर करतो आहे.	

अध्ययन निष्पत्ती – 4.6

- **मुले वर्तमानपत्र, बाल साहित्य इत्यादी वाचून विषय समजावून घेतात आणि त्या विषयी न अडखळता स्पष्ट बोलतात.**

अध्ययन कृती 6.1 खालील प्रश्नांची उत्तरे द्या.

1) तुमच्या घरी वर्तमानपत्र येते का ?

उत्तर : --

2) तुमच्या घरी वर्तमानपत्र सकाळी किती वाजता येते ?

उत्तर : --

3) तुमच्या घरी कोणकोणते वर्तमानपत्रे येतात ?

उत्तर : --

4) कन्नडमधील वर्तमानपत्रांची नावे सांगा ?

उत्तर : --

5) इंग्रजीमधील दोन वर्तमानपत्रांची नावे सांगा ?

उत्तर : --

6) दररोज प्रसिध्द होणाऱ्या वर्तमानपत्रास काय म्हणतात ?

उत्तर : --

7) तुमच्या शाळेत प्रार्थनेच्यावेळी वर्तमानपत्राचे वाचन करतात का ?

उत्तर : --

अध्ययन कृती 6.2 खालील पंचांगाचे वाचन करून खालील प्रश्नांची उत्तरे सांगा.

आजचे पंचांग

दिनांक	:	18 / 05 / 2022
वार	:	बुधवार
शके	:	1943
ऋतू	:	शिशिर
मास	:	माघ
पक्ष	:	शुक्ल
नक्षत्र	:	धनिष्ठा
योग	:	बरियान
करण	:	बालव
चंद्र राशी	:	कुंभ
सूर्योदय	:	07 वाजून 13 मिनिटांनी झाला.
सूर्यास्त	:	06 वाजून 29 मिनिटांनी होईल.

- **खालील प्रश्नांची उत्तरे द्या.**

1) आज वार कोणता?

उत्तर : ---

2) आज नक्षत्र कोणते आहे?

उत्तर : ---

3) आज ऋतू कोणता आहे?

उत्तर : --

4) आज सूर्योदय केंव्हा झाला आहे?

उत्तर : --

5) आज चंद्र राशी कोणती आहे?

उत्तर : --

6) आज सूर्यास्त केंव्हा आहे?

उत्तर : --

अध्ययन कृती 6.3 खालील बालगीतावर आधारित प्रश्नांची उत्तरे द्या.

"एका माकडाने काढले दुकान"

एका माकडाने काढले दुकान
आली गिऱ्हाईके छान छान
मनीने आणले पैसे नवे
म्हणाली शेटजी उंदीर हवे
अस्वल आले नाचवीत पाय
म्हणाले मधाचा भाव काय?
कोल्ह्याने मागितला गुळाचा रवा
आणि म्हणाला मांडून ठेवा
माकड म्हणाले लावून गंध
आता झालय दुकान बंद

- **खालील प्रश्नांची उत्तरे द्या.**

1) दुकान कोणी काढले आहे?

उत्तर : ---

2) मनीला काय हवे होते?

उत्तर : ---

3) अस्वलाने कशाचा भाव विचारला?

उत्तर : ---

4) गुळाचा रवा कोणी मागितला?

उत्तर : ---

5) शेवटी माकड काय म्हणाले?

उत्तर : ---

अध्ययन कृती 6.4 खालील बोधकथेचे वाचन करून खालील प्रश्नांची उत्तरे द्या.

पर्वत आणि उंदीर

एकदा एक पर्वत आणि उंदीर यांच्यात वाद सुरू होतो. श्रेष्ठ कोण यावर ते भांडत होते. पर्वत म्हणाला तू किती छोटा प्राणी आहेस? तू माझ्याहून अजिबात श्रेष्ठ नाहीस. उंदीर पटकन म्हणाला, मला माहित आहे की मी तुझ्या एवढा मोठा नाही पण तू तरी कुठे माझ्या एवढा लहान आहेस. पर्वत म्हणाला, मोठ्या आकाराचे अनेक फायदे असतात. मी मोठा असल्याने आकाशात वाहणाऱ्या ढगांना आडवू शकतो.

उंदीर म्हणाला, तू त्या ढगांना आडवू शकतोस पण तुझ्या पायथ्याशी मी मोठी बिळे करतो तेव्हा तू मला अडवू शकतोस का? छोट्या उंदराने आपल्या चतुराईने पर्वतावर मात केली व तो आपल्या बिळात घुसला.

तात्पर्य : छोटा असो की मोठा प्रत्येकाला आपले स्वतःचे महत्त्व असते.

- **खालील प्रश्नांची उत्तरे द्या.**

1) गोष्टीचे नाव काय?

उत्तर : --

2) कोणाच्यात वाद सुरू होता?

उत्तर : --

----

3) पर्वताचे फायदे काय?

उत्तर : --

----

4) उंदराने पर्वताला कोणते उत्तर दिले?

उत्तर : --

----

5) गोष्टीचे तात्पर्य काय?

उत्तर : --

अध्ययन कृती 6.5 खाली दिलेल्या चित्राचे निरीक्षण करून थोडक्यात माहिती लिहा.

उत्तर :

कृती पत्रिका नंबर : 01

(वर्कशीट)

प्रश्न 1 ला : आजचे पंचांग पूर्ण करा.

आजचे पंचांग

दिनांक : ....

आज वार : ....

शके : ....

ऋतू : ....

मास : ....

पक्ष : ....

नक्षत्र : ....

योग : ....

करण : ....

चंद्रराशी : ....

सूर्योदय : ....

सूर्यास्त : ....

प्रश्न 2 रा : तुला माहित असलेल्या 5 सुविचारांची यादी कर.

1) --

2) --

3) --

4) --

5) --

कृती पत्रिका नंबर : 02

(वर्कशीट)

प्रश्न 1 ला : खालील म्हणी पूर्ण करा.

अति तेथे	
आयत्या बिळात	
अति शहाणा त्याचा	
अति राग	
अडला हरी गाढवाचे	

प्रश्न 2 रा : तुम्हाला माहीत असलेली बोधकथा खाली दिलेल्या रिकाम्या जागेत लिही.

उत्तर : --

कृती पत्रिका नंबर : 03

(वर्कशीट)

प्रश्न 1 ला : खालील कवितेचे वाचन करून खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

"बबलगम"

आधी बाबा
देतात दम,
मग आणतात
बबलगम.

आधी बाबा
देतात छडी,
मग चॉकलेटची
मिळते वडी.

आई घेते
वाचून धडा,
मग देते
बटाटे वडा......

प्रश्न : खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

1) दम कोण देतात?

उत्तर : --

2) बबलगम कोण आणतात?

उत्तर : --

3) धडा वाचून कोण घेते?

उत्तर : --

4) आई काय देते?

उत्तर : --

5) कशाची वडी मिळते?

उत्तर : --

6) कवितेतील लयबद्ध शब्द शोधून लिहा.

उदाहरणार्थ : दम – गम

प्रश्न 2 रा : खालील कविता पूर्ण करा.

येरे येरे पावसा

येरे येरे पावसा

पैसा झाला खोटा

ये ग ये ग सरी

सर आली धावून

❖ अध्ययन निष्पत्ती आत्मसात बाबतचे विद्यार्थी मूल्यमापन स्तर					प्राप्त स्तर
स्तर- 1	स्तर-2	स्तर- 3	स्तर- 4	स्तर- 5	☺ ☺ ☺ ☺ ☺
आत्मसात करू पाहतो.	जाणून घेत आहे.	आत्मसात, प्रगती दिसत आहे.	आत्मसात केला आहे.	उत्तम प्रकारे आत्मसात करून, निष्पत्तीबाबत जाणून घेऊन आपल्या दैनंदिन बोलीभाषेत वापर करतो आहे.	

अध्ययन निष्पत्ती – 4.7

- **लेखीभाषा आणि बोलीभाषा यातील फरक ओळखतात आणि का? कसे? इत्यादी प्रश्नांची उत्तरे देतात.**

अध्ययन कृती 7.1 खालील प्रश्न वाचा आणि उत्तरे लिहा.

1) शेतामध्ये कोणकोणते धान्य पिकवतात?

उत्तर : ---

----

2) तुमच्या घरी तुम्ही कोणकोणती धान्य वापरता ?

उत्तर : ---

----

3) तुम्ही ती धान्ये कुठून आणता?

उत्तर : ---

----

4) धान्य पिकवण्यासाठी कशा-कशाची गरज असते?

उत्तर : ---

----

5) आहारामध्ये कशाचा वापर करतात?

उत्तर : ---

अध्ययन कृती 7.2 खाली दिलेल्या शब्दाला बरोबर क्रम लावून शब्द तयार करा.

उदा : ळा का व = कावळा

1) क म ट = ...

2) नं आ द = ...

3) ट व शे = ...

4) ना त या = ...

5) म अ र = ...

अध्ययन कृती 7.3 खालील दिलेले चित्र पाहून माहिती लिहा.

उत्तर : --

अध्ययन कृती 7.4 खाली दिलेल्या शब्दाच्या शेवटी 'वाला' जोडा आणि नवीन शब्द बनवा.

उदा : भाजी = भाजीवाला

1) दूध = ...

2) मिठाई = ...

3) फळ = ...

4) कपडे = ...

5) गाडी = ...

मूल्यमापन कृती : 7.1

(वर्कशीट)

प्र 1 ला : या कवितेतील ग्रामीण शब्दांची यादी करा.

काया काया शेतामधी

घाम जिरव जिरव

तेव्हा उगलं उगलं

काया मधून हिरवं

येता पिकाले बहार

शेता शेतात हिर्वय

कसं पिकलं रे सोनं

हिर्व्यामधून पिवयं

- (बहिणाबाई चौधरी)

प्र 2 रा : खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

1) शेतीतील माती कशी आहे ?

उत्तर : ---

2) शेतामध्ये कोण घाम गाळत आहे ?

उत्तर : ---

3) शेत हिरवं कधी होणार आहे ?

उत्तर : ---

4) या कवितेमध्ये सोनं कशाला म्हटलं आहे ?

उत्तर : ---

5) या कवितेच्या कवयीत्रीच नांव सांगा ?

उत्तर : ---

प्र. 3 रा: कवितेतील लयबद्ध शब्द शोधून लिहा.

1) ---------------------------

2) ---------------------------

3) ---------------------------

4) ---------------------------

5) ---------------------------

मूल्यमापन कृती : 7.2

(वर्कशीट)

प्र 1 ला: तहानलेला कावळा ही गोष्ट प्रमाण भाषेत लिहा.

तहानलेला कावळा

एक कावळा व्हता. त्यास लई सोस लागली व्हती. पाण्याच्या शोधात तो इकडून तिकडे फिरत व्हता. शेवटी त्यास एक गाडग दिसलं. त्यात थोडंसं पाणी व्हत. त्यास एक युक्ती सुचली. त्यानं गाडग्यात इकडल तिकडले छोटे छोटे खडे उचलुन त्या गाडग्यात टाकलं. त्यामुळे पाणी वर वर येऊ लागलं कावळ्याने ते पाणी पिऊन आपली सोस भागवून घेतली आणि आनंदान भुर्रकन उडून गेला.

उत्तर : --

प्र 2 रा: खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रमाण भाषेत लिहा.

1) कोणास सोस लागली होती **?**

उत्तर : --

2) कावळा इकडून तिकडं का फिरत होता **?**

उत्तर : --

3) कावळ्यास काय दिसलं **?**

उत्तर : --

4) कावळ्यांन मडक्यात काय टाकलं **?**

उत्तर : --

5) कावळ्यांन आपली सोस काशी भागवून घेतली **?**

उत्तर : --

मूल्यमापन कृती : 7.3

(वर्कशीट)

प्र 1 ला : तुझ्या घरामध्ये वस्तूसाठी बोलले जाणारे ग्रामीण शब्द लिही.

उदा: वरुटा - वरवंटा

1) -------------- = ---------------

2) -------------- = ---------------

3) -------------- = ---------------

4) -------------- = ---------------

5) -------------- = ---------------

प्र 2 रा : योग्य ग्रामीण शब्द वापरून दिलेल्या रिकाम्या जागा पूर्ण करा.

कांबळ, शीक, झाडूने, तांबडा, भावीचे

1) रमाने .... अंगण स्वच्छ केले .

2) रक्ताचा रंग .... असतो.

3) .... असल्यामुळे राजू शाळेला आला नाही.

4) थंडीपासून रक्षण करण्यासाठी आजीने .... पांघरून झोपली.

5) उन्हाळ्यामध्ये .... पाणी आटल जाते .

प्र 3 रा : खालील मराठी 'प्रमाण भाषेतील' शब्दांना ग्रामीण शब्द लिहा ?

उदा: भांडे - पात्र

1) दिवस = ...

2) दरवाजा = ...

3) केरसुणी = ...

4) खिळा = ...

5) कौल = ...

❖ अध्ययन निष्पत्ती आत्मसात बाबतचे विद्यार्थी मूल्यमापन स्तर					प्राप्त स्तर
स्तर- 1	स्तर-2	स्तर- 3	स्तर- 4	स्तर- 5	☺
आत्मसात करू पाहतो.	जाणून घेत आहे.	आत्मसात, प्रगती दिसत आहे.	आत्मसात केला आहे.	उत्तम प्रकारे आत्मसात करून, निष्पत्तीबाबत जाणून घेऊन आपल्या दैनंदिन बोलीभाषेत वापर करतो आहे.	☺ ☺ ☺ ☺ ☺

अध्ययन निष्पत्ती – 4.8

- **विविध साहित्य रचनेतील नवीन शब्दांचे अर्थ संदर्भानुसार आकलन करून जाणून घेतात.**

अध्ययन कृती 8.1

‘शेतकरी गीत’

बिगीबिगी चला जाऊ शेतात
दिवस उगवलाय गगनात

मिरगाचा पाऊस आलाय रं
मोत्याचं पिक आता पिकल रं
जावूया समदे शेताला
झपझप लागुया पेरणीला

वाऱ्यान शेत कस डुलतय रं
धरणीला आनंद झालाय रं
लई लई भात पिकलय रं
सोन्याचं शेत जणू दिसतंय रं
समद्या गड्यांना घेऊ सोबतीला

बिगीबिगी चला जाऊ शेताला
करा रे घाई कापणीची
करू तयारी मळणीची

ढवळ्या पवळ्या जोडुया रं

रातदिन समदे खपुया रं

पोती धान्यांन भरुया रं

घेवून घरा जावूया रं

वरील कवितेतील नवीन शब्द शोधा आणि त्यांचा अर्थ समजावून घ्या.

उदा: बिगीबिगी - लवकर

समदे ....

समद्या ....

खपुया ....

मिरगाचा ....

लई ....

अध्ययन कृती 8.2

पत्र लेखन

||श्री||

वेंकटेश विजय माने

मु. नागनुर

ता. निप्पाणी, जि : बेळगावी

प्रिय मित्र परितोष,

सप्रेम नमस्कार.

आत्ता पत्र लिहिण्यास कारण की माझ्या शाळेची सहल नुकतीच निसर्गरम्य अशा मुर्डेश्वर या ठिकाणी जाऊन आली. समुद्र किनारे, घनदाट जंगले, काजू, टुमदार कौलारू घरे, नारळी पोफळीच्या बागा इ. पाहून सर्वजन आश्चर्यचकित झालो.

तसेच नारळाच्या झावळ्यामधून शंकराच्या मूर्तीचे दर्शन होते. मंदिराची उंच गोपुरे पाहिली की मंदिराच्या भव्यतेची कल्पना येते. समुद्रकिनाऱ्यावर वेगाने जाणाऱ्या लॉन्चेस, मच्छिमारांच्या छोट्या छोट्या होड्या, प्रचंड मोठी जहाजे, शंख शिंपले बघून तुझी मला खूप आठवण आली.

आपल्या कर्नाटकाचा हा नयनमनोहर प्रदेश तू जरूर पहा. घरी सर्वांना माझा नमस्कार सांग.

तुझा मित्र

वेंकटेश माने.

• वरील पत्रातील रेषा मारलेल्या नवीन शब्दांचे अर्थ लिही.

उदा: घनदाट - भरगच्च, दाटीवाटीचे

टुमदार	=	....
पोफळी	=	....
गोपुरे	=	....
आश्चर्यचकित	=	....
भव्यतेची	=	....

अध्ययन कृती 8.3

- शिक्षक विद्यार्थ्यांना नवीन शब्दांच्या अर्थाचा तक्ता दाखवतात. त्यावरील शब्दांच्या प्रसंगानुसार ते शब्द आपल्या जीवनात वापरतात व अर्थ आपल्या भाषेत समजावून देतात.

उदा :

1.	गौरव	सन्मान
2.	शान	मान
3.	महान	मोठा
4.	वरदान	आशिर्वाद
5.	ग्रहस्थ	माणूस, व्यक्ती

खाली दिलेल्या नवीन शब्दांचे अर्थ लिही.

1	बचाव	=	....
2.	जोपासणे	=	....
3.	अडाणी	=	....
4.	गर्द	=	....
5.	नवमास	=	....

अध्ययन कृती 8.4

संतवाणी

ज्याने केला उपकार ।
त्यास नसावे निष्ठूर ॥
ज्याने दिले अन्न ।
त्याचे मोडू नये मन ॥
ज्याने राखियेला जीव ।
कामा नये अन्य भाव ॥
आला निर्वाणी जो कामा ।
भंगू नये त्याच्या प्रेमा ॥
तुका म्हणे आता ।
कधी हेळू नये माता ॥

- **वरील अभंगातील नवीन शब्दांचे अर्थ लिही .**

उदा : निष्ठूर - कठोर

1. हेळू नये = ...
2. निर्वाणी = ...
3. माता = ...
4. अन्न = ...
5. त्यासी = ...
6. राखीयेला = ...

मूल्यमापन कृती : 8.1

(वर्कशीट)

प्रश्न 1. खाली दिलेल्या नवीन शब्दांचे अर्थ शोधून लिहा.

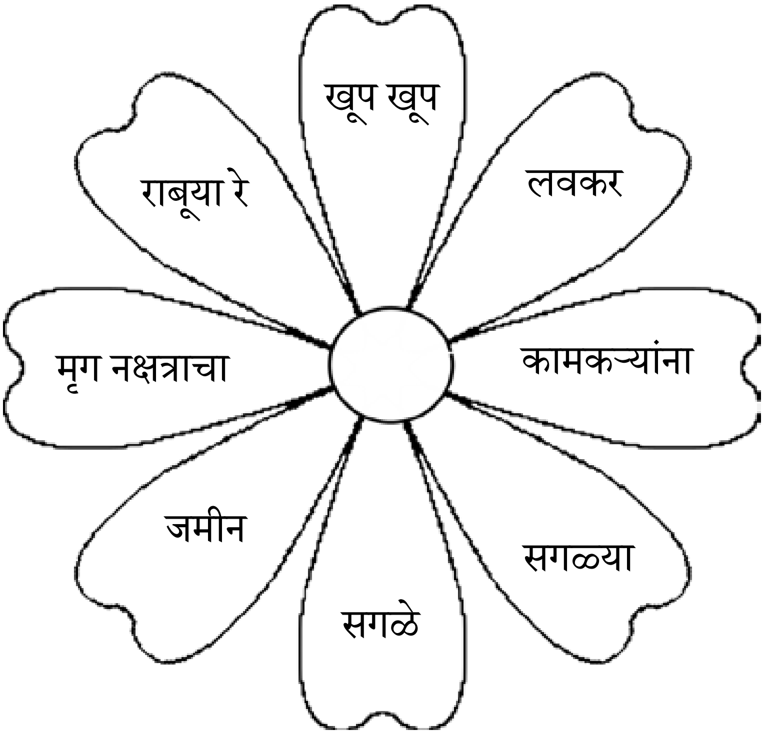

- बिगी बिगी = ...
- समदे = ...
- समाद्या = ...
- खपुया रं = ...
- मिरगाचा = ...
- लई लई = ...
- गड्यांना = ...
- धरणी = ...

मूल्यमापन कृती : 8.2

(वर्कशीट)

प्रश्न 1. खालील नवीन शब्दांचे अर्थ लिहा .

1. महान = ...	6. चतुर = ...
2. शान = ...	7. कौशल्य = ...
3. चतुर = ...	8. जोपासणे = ...
4. ग्रहस्थ = ...	9. बचाव = ...
5. आवार = ...	10. अडाणी = ...

प्रश्न 2. खाली काही चित्रे दिली आहेत त्यांचे समानार्थी शब्द लिही.

	--
	--
	--
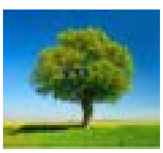	--
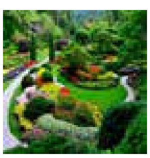	--

मूल्यमापन कृती : 8.3

(वर्कशीट)

प्रश्न 1 ला : खाली दिलेल्या 'अ' गटातील नवीन शब्दांचे अर्थ 'ब' गटात दिलेले आहेत. योग्य नवीन शब्दांचा अर्थ शोधून खालील तक्ता पूर्ण करा.

(अ)	(ब)
निष्ठूर	विसरू नये
हेळू नये	आई
निर्वाणी	कठोर
भंगू नये	तिरस्कार करणे
माता	कठीण प्रसंगी

नवीन शब्द   अर्थ

1. ………………….. = …………………………..
2. ………………….. = …………………………..
3. ………………….. = …………………………..
4. ………………….. = …………………………..
5. ………………….. = …………………………..

प्रश्न 2 रा : खालील शब्दांच्या योग्य जोड्या जुळवा.

1.	अष्टभूज	-	मोठा
2.	आमराई	-	सखा
3.	दांडगा	-	आंब्याची बाग
4.	पाणी	-	आठ हात असलेला
5.	मित्र	-	जल

❖ अध्ययन निष्पत्ती आत्मसात बाबतचे विद्यार्थी मूल्यमापन स्तर					प्राप्त स्तर
स्तर- 1	स्तर-2	स्तर- 3	स्तर- 4	स्तर- 5	☆ ☆ ☆ ☆ ☆
आत्मसात करू पाहतो.	जाणून घेत आहे.	आत्मसात, प्रगती दिसत आहे.	आत्मसात केला आहे.	उत्तम प्रकारे आत्मसात करून, निष्पत्तीबाबत जाणून घेऊन आपल्या दैनंदिन बोलीभाषेत वापर करतो आहे.	

अध्ययन निष्पत्ती – 4.9

- **वाचन या साहित्यातील विषय, घटना, चित्र, पात्र, शिर्षक इत्यादी बाबत बोलतात, प्रश्न विचारतात, आपले मत व्यक्त करतात. आपण व्यक्त केलेल्या मताचे तार्किक समर्थन करतात.**

अध्ययन कृती 9.1

'साहशी शिरीष'

शिरीषला कोकणाच्या निसर्गाची आवड होती. तो दुसरीत शिकत होता. शेजारच्या भाजी विकणाऱ्या संगीताशी त्याची खूप मैत्री होती. 'बागवान' हा त्याचा आवडता खेळ होता. निरनिराळ्या झाडांच्या पानांची भाजी,छोटे बटाटे, काकडी यांना फळे व छोटे दगड आणि बिया म्हणजे पैसे असे समजून ते खेळ खेळायचे. एक जाड काठी घेवून तिच्या दोन्ही टोकाला दोरा बांधायचे त्या खाली काडीपेठीच्या रिकाम्या पेट्या बांधून तराजू तयार करायचे. कधी संगीता भाजी विकणारी व्हायची आणि शिरीष खरेदी करणारा तर कधी शिरीष बागवान व्हायचा.

वरील उतारा वाचून खालील प्रश्नांची उत्तरे द्या.

1. शिरीषला कशाची आवड होती ?

उत्तर : ---

2. शिरीष कोणत्या इयत्तेत शिकत होता ?

उत्तर : ---

3. शिरीषची मैत्रिण कोण होती ?

उत्तर : ---

4. त्यांचा आवडता खेळ कोणता? ते खेळण्यासाठी कोणते साहित्य वापरत होते?

उत्तर : --

अध्ययन कृती 9.2

- **खालील चित्रे पाहून विद्यार्थी समोर येवून चित्राबद्दल बोलतील.**

अध्ययन कृती 9.3

'माझे गांव'

माझ्या गावाच्या पूर्वेला
उभा देवाचा डोंगर
साऱ्या गावाचा आजोबा
त्याची माया गावावर

उत्तरेला वाहतसे
माझी नदी मायाबाई
बहरले शेत मळे
सावलीला आमराई

पश्चिमेला माझे घर

त्यात बाबा आई ताई

परसात पारिजात

अंगणात जाई-जुई

दक्षिणेला माझी शाळा

म्हणे ये रे ये रे बाळा

शिका मन लावूनिया

सायंकाळी खूप खेळा.

विद्यार्थी वरील कवितेचे वाचन करून चालीत म्हणतात. कवितेमध्ये आलेले नवीन अर्थाचे शब्द शिक्षकांना विचारतात.

अध्ययन कृती 9.4

'बोधकथा'

एकदा एक कोल्हा एका नटाच्या खोलीत शिरला. त्या खोलीत त्याला विविध प्रकारचे साहित्य हुबेहुब माणसासारखे दिसणारे मुखवटे दिसले. कोल्ह्याला वाटले आपली शेपूट लपवून माणसासारखाच पोशाख केला तर आपणही माणूस बनून या गावात राहू शकतो. त्याने तेथीलच एक पोशाख घातला आणि माणसाचा मुखवटाही चडवला. इतक्यात त्या खोलीत काही माणसे आली. त्यांनी त्या माणसाचा पोशाख आणि मुखवटा धारण केलेल्या कोल्ह्याला जवळजवळ ओढतच स्टेजवर नेले. त्या माणसांना वाटले की हे एक नाटकातील पात्र आहे. पण स्टेजवर गेल्यावर मात्र याची कोल्हेकुई सुरु झली. मग मात्र सर्वांनी मिळून त्याची यथेच्छ धुलाई केली. कोल्हा म्हणाला अति लोभापायी माझी सर्वांनी धुलाई केली.

तात्पर्य : मुखवटा धारण करून फसवणूक करणाऱ्यांची अशी फजिती होते.

सुचना : शिक्षकांनी विद्यार्थांना बोधकथेला शिर्षक देण्यास बोलते करावे.

- **खाली काही शिर्षके दिली आहेत त्या विषयी समोर येवून थोडक्यात माहिती सांगा.**

1. शाळा
2. स्वातंत्र्य दिन
3. माझे गाव
4. गणेश चतुर्थी
5. माझी आई

अध्ययन कृती 9.5

खालील विषयावर आशूभाषण स्पर्धेचे आयोजन करा.

आशूभाषणाचे विषय

- स्वातंत्र्य दिन
- प्रजासत्ताक दिन
- माझा आवडता प्राणी
- माझा आवडता पक्षी
- राष्ट्रीय नेते
- माझे शिक्षक
- माझा आवडता खेळ
- माझी शाळा
- माझे गाव
- शिक्षक दिन

कृती पत्रिका नंबर : 9.1

(वर्कशीट)

- ‘ साहशी शिरीष’ पाठाचे वाचन करून खालील प्रश्नांची उत्तरे द्या.

प्रश्न 1 ला : मासे पकडा आणि त्यावर लिहिलेल्या शब्दांच्या सहाय्याने खालील रिकाम्या जागा भरा.

1. शिरीष ----------------इयत्तेत शिकत होता.
2. शिरीषची मैत्रिण ----------------होती.
3. त्याने आपल्या खेळामध्ये पैसे म्हणजे -----------------वापरत.
4. --------------दिवशी शाळेला सुट्टी होती.
5. शिरीषाच्या वडिलांचे नांव -------------होते.
6. शिरीषच्या या बहादुरीचे शाळेतील शिक्षकांना फार ---------वाटले.

प्रश्न 2 रा : या खालील चित्राच्या आधारे खालील प्रश्नाची उत्तरे लिहा.

1. वरील चित्रातील प्राणी कोणता ?

उत्तर : --

2. या प्राण्याचा आहार कोणता ?

उत्तर : --

3. या प्राण्याच्या शरीराचे अवयव लिहा ?

उत्तर : --

----

4. या प्राण्याचा तुम्हाला काय उपयोग आहे ?

उत्तर : --

----

5. या प्राण्याचा सामान्यतः रंग कोणता असतो ?

उत्तर : --

कृती पत्रिका नंबर : 9.2

(वर्कशीट)

प्रश्न 1 ला: खालील चित्रातील लयबध्द शब्द शोधून लिहा.

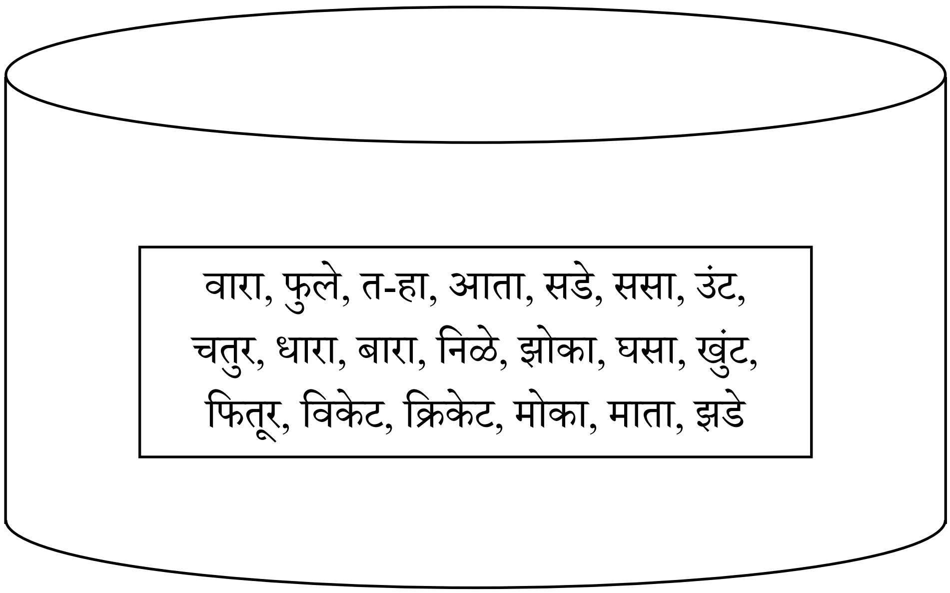

नमुना : भरुया - खपुया

1) ----------------------------------- 2) -----------------------------------

3) ----------------------------------- 4) -----------------------------------

5) ----------------------------------- 6) -----------------------------------

7) ----------------------------------- 8) -----------------------------------

9) ----------------------------------- 10) -----------------------------------

प्रश्न 2 रा : खालील चित्राचे निरीक्षण करून गोष्ट तयार कर.

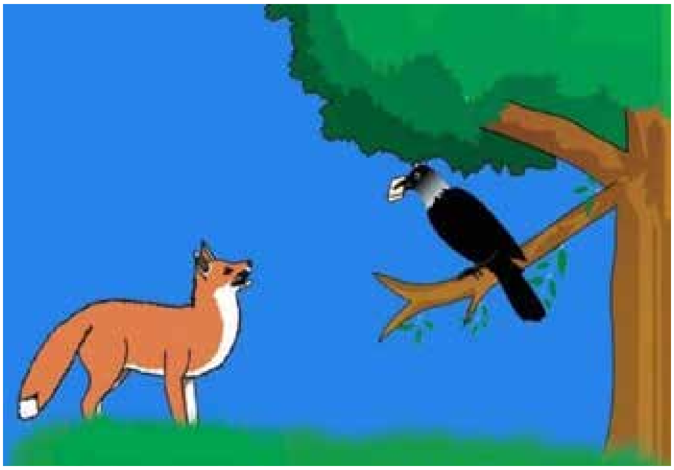

उत्तर : --

अध्ययन निष्पत्ती आत्मसात बाबतचे विद्यार्थी मूल्यमापन स्तर					प्राप्त स्तर
	स्तर –2	स्तर –3	स्तर –4	स्तर –5	
आत्मसात करू पाहतो. स्तर –1	जाणून घेत आहे.	आत्मसात, प्रगती दिसत आहे.	आत्मसात केला आहे	उत्तम प्रकारे आत्मसात करून, निष्पत्तीबाबत जाणून घेऊन आपल्या दैनंदिन बोलीभाषेत वापर करतो आहे.	① ② ③ ④ ⑤

अध्ययन निष्पत्ती – 4.10

- **विध्यार्थी शब्दांचे पुनरावर्तन,सर्वनाम,विशेषण,लिंग,वचन इत्यादी भाषेच्या सुक्ष्मतेविषयी जाणून घेवून लिहितात.विविध पदांचा व शब्दांचा वापर करतात.**

अध्ययन कृती 10.1 खालील लयबद्ध शब्द वाचा व लिहा.

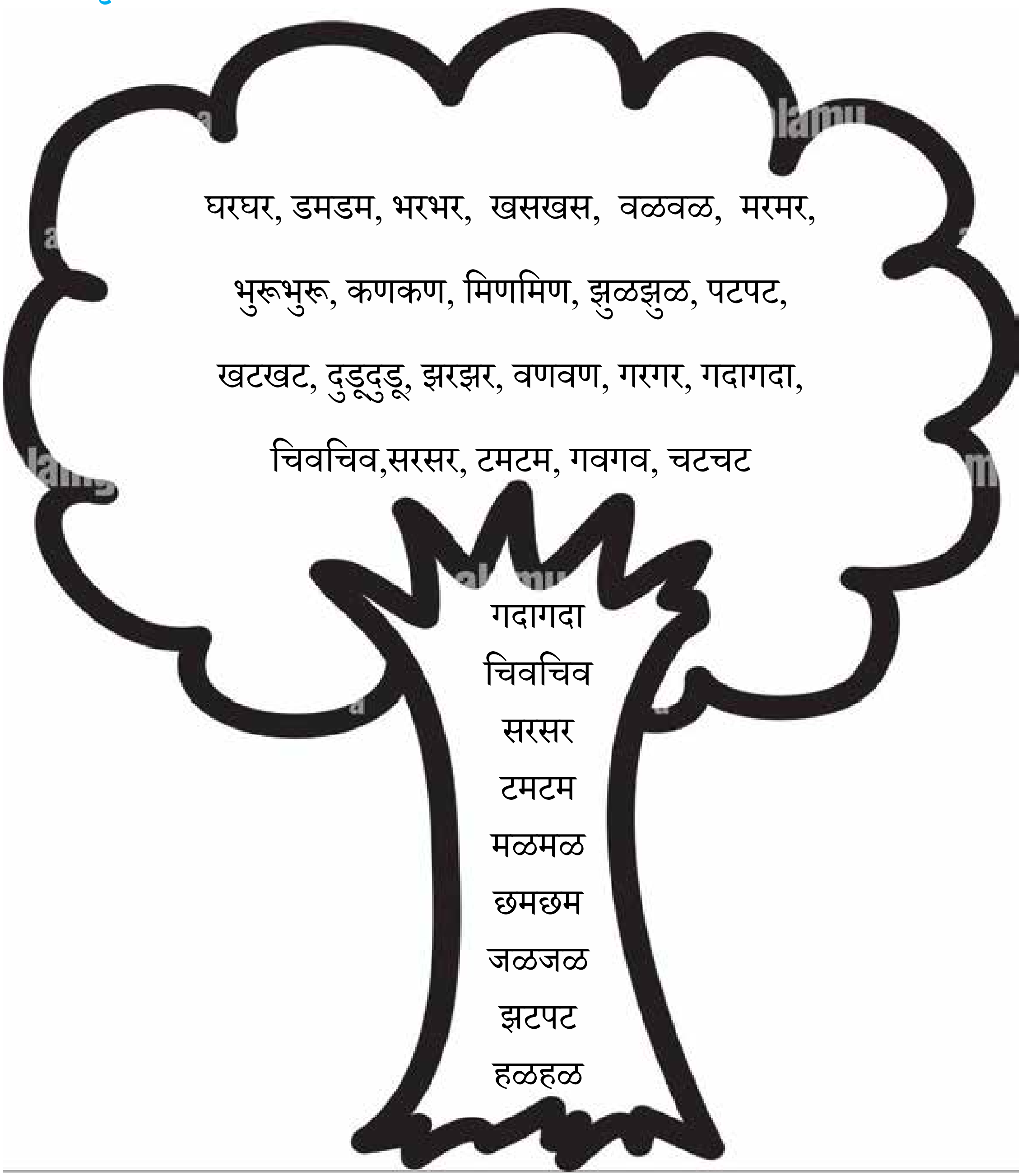

घरघर			
भरभर			

अध्ययन कृती 10.2 खालील कृती 1 व 2 वाचून पहिल्या कृतीमध्ये आईबद्दल व दुसऱ्या कृतीमध्ये आंब्याबद्दल वापरलेले शब्द ओळखून लिही.

1. माझ्या आईचे नाव रंजना आहे .

   ती खूप प्रेमळ आहे.

   तिने केलेले पदार्थ मी चवीने खातो.

   तिच्यासाठी मी बागेतून एक फुल आणले.

   ते फुल तिला खूप आवडले.

2. फळांचा राजा आंबा आहे.

   त्याची चव आंबट गोड असते.

   त्यापासून लोणचे, पन्हे, आमरस असे विविध चविष्ट पदार्थ बनवितात.

   त्याला राष्ट्रीय फळाचा मान मिळाला आहे.

   तो सर्वांच्या आवडीचा आहे.

आई	आंबा

अध्ययन कृती 10.3 योग्य चित्राला योग्य विशेषण लावून वाक्य तयार करा.

(गोड, सुंदर, छान, उंच, काळा)

	---- ---- ----
	---- ---- ----
	---- ---- ----
	---- ---- ----
	---- ---- ----

अध्ययन कृती 10.4

1) खालील चित्र पाहून त्यांचे तो, ती, ते मध्ये वर्गीकरण करा.

तो	ती	ते
तो मुलगा		

2) खाली दिलेल्या शब्दांचे लिंग ओळखून योग्य रकान्यात लिही.

मोर, पत्नी, बहिण, मित्र, पिता, कुमार, कवी, गाय, शेळी

पुलिंगी शब्द	स्त्रीलिंगी शब्द

अध्ययन कृती 10.5

चित्र पहा, संख्या मोज व नावात होणारा बदल लिही.

1 पान	2 पाने
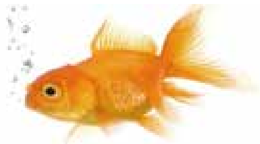	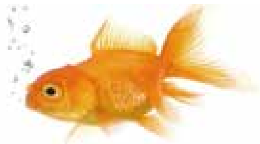 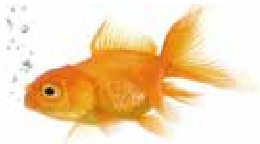 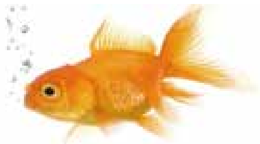 ....
....	....
....	....
....	....

मूल्यमापन कृती 10.1

(वर्कशीट)

प्रश्न 1. अक्षरांची पुनरावृत्ती करून खाली दिलेल्या अक्षरापासून शब्द तयार कर .

उदा: भ- भरभर

1. प – -- -- --   2. क – -- -- --   3. छ – -- -- --

4. ह –-- -- --   5. ट – -- -- --

प्रश्न 2. समान अक्षर लिहून रिकामी जागा भर .

उदा: स ... स ... = सरसर

1. का.....का......   2. व....व......   3. र.....र........

4. चि.......चि.......   5. दु........दु..........

प्रश्न 3. खाली दिलेल्या शब्दांना योग्य घरात लिही.

आम्ही, मंदिर, आम्हाला, पुस्तक, ते, दोरी, त्याचा, पेन, तू, पेन्सील , तुम्ही, नदी, मी, बेंगळूर, त्याला, सफरचंद, आपण, बर्फ, तुम्हाला,

नाम

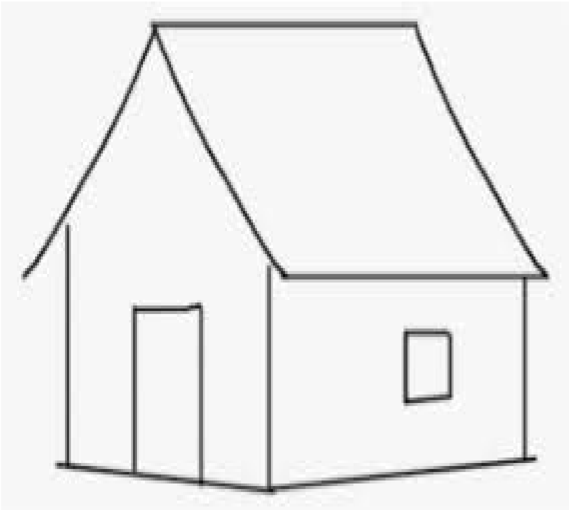

सर्वनाम

प्रश्न 4. योग्य शब्द निवडून वाक्य पूर्ण कर.

(तो, माझ्या, मला, ती, माझा, आपण, मी, तुला, तू, त्या)

1. .... रोज शाळेत जाते.
2. काल .... वाढदिवस होता.
3. .... उत्तम खेळाडू आहे.
4. .... जवळ मांजराचे पिल्लू आहे.
5. .... काय करत आहेस?

मूल्यमापन कृती 10.2

(वर्कशीट)

प्रश्न 1 खाली दिलेल्या शब्दांना योग्य चांदणी मध्ये लिही.

ताजे, चिक्कू, हुशार, जास्वंदी, शूर, दिल्ली, मोठे, कावेरी, लहान, जिलेबी, कर्नाटक, गोड, कडू, बेंगळूर, मुंगी, अनुकुचीदार, वाक्य, सिंह, लाल, मोर, तिखट, हत्ती, हसरा, मधमाशी, झुळूझुळू, कबुतर, गार, कडक.

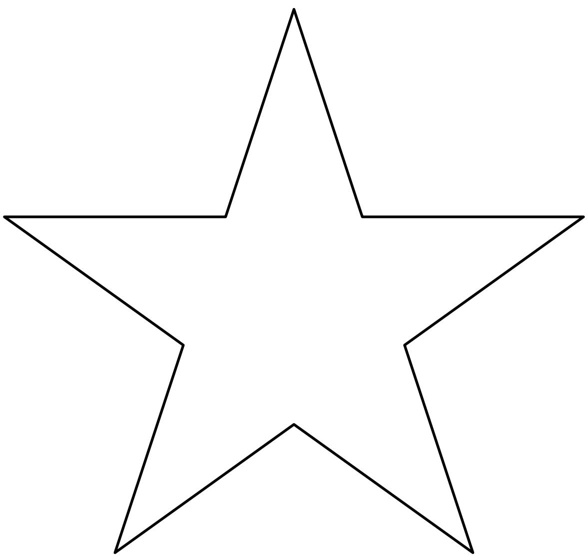

नाम

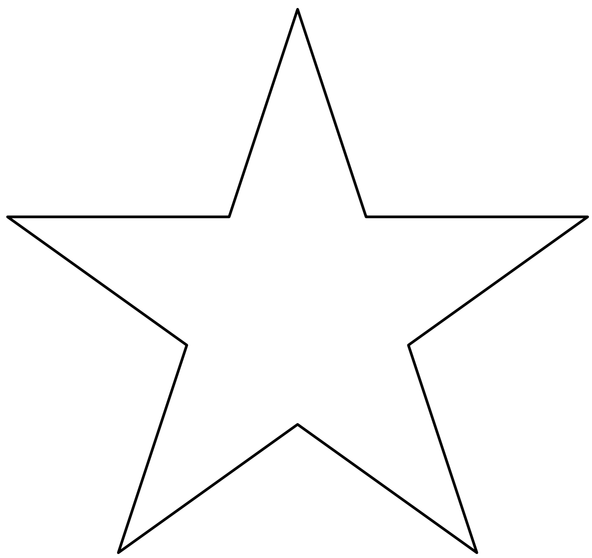

विशेषण

प्रश्न 2. खालील वाक्यातील विशेषण ओळखून त्याला गोल कर.

1. समुद्र निळा आहे.
2. अमर हुशार मुलगा आहे.
3. दिव्याने कडू कारले खाल्ले.
4. पोपटाने तिखट मिरची खाल्ली.
5. बागेमध्ये सुंदर फुले फुलली आहेत.
6. बाळ हुंदके देत रडत आहे.
7. नदी खळखळ वाहत आहे.
8. मी लावलेले रोपटे मोठे झाले आहे.
9. सुईचे टोक अनुकुचीदार आहे.
10. कोकिळेचा आवाज मंजुळ आहे.

प्रश्न 3. विशेषण शब्द असलेल्या वाक्याला (✓) अशी व विशेषण नसलेल्या वाक्याला (✗) अशी खून कर.

1. कीर्तीने गोड आंबा खाल्ला.
2. वल्लभ लिहित आहे.
3. रचना काम करीत आहे.
4. समुद्रात प्रचंड लाटा उसळतात.
5. भारताच्या पूर्वेला बंगालचा उपसागर आहे.

प्रश्न 4. जोड्या जुळव

	अ	ब
1.	मी	अ) दररोज शाळेत जा
2.	त्यांनी	ब) घर कोठे आहे?
3.	तू	क) चित्र काढण्याचा छंद आहे.
4.	तुमचे	ड) आत या
5.	त्याला	इ) अभ्यास करत आहे.
6.	तुम्ही	ई) खेळत आहेत.

मूल्यमापन कृती 10.3
(वर्कशीट)

प्रश्न 1. चित्र पाहून योग्य जोड्या जुळवा.

1. 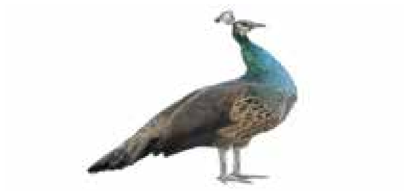

2.

3.

4.

प्रश्न 2 रा : दिलेल्या शब्दासाठी अनेक वचन शब्द लिही.

1. चावी = ...

2. केस = ...

3. पर्वत = ...

4. झरा = ...

5. खिडकी = ...

प्रश्न3 रा : अनेक वचन शब्दासाठी एकवचन शब्द लिही.

1. चपात्या = ...
2. दगड = ...
3. काठ्या = ...
4. रुमाल = ...
5. पट्ट्या = ...
6. भाज्या = ...
7. घरे = ...
8. पिशव्या = ...
9. महिने = ...
10. खडू = ...

❖ अध्ययन निष्पत्ती आत्मसात बाबतचे विद्यार्थी मूल्यमापन स्तर					प्राप्त स्तर
स्तर- 1	स्तर-2	स्तर- 3	स्तर- 4	स्तर- 5	☆ ☆ ☆ ☆ ☆
आत्मसात करू पाहतो.	जाणून घेत आहे.	आत्मसात- प्रगती दिसत आहे.	आत्मसात केला आहे.	उत्तम प्रकारे आत्मसात करून, निष्पत्तीबाबत जाणून घेऊन आपल्या दैनंदिन बोलीभाषेत वापर करतो आहे.	

अध्ययन निष्पत्ती – 4.11

- **वेगवेगळे प्रसंग आणि उद्देशाला अनुसरुन वाचतात, लिहितात जसे सूचना फलकावरील सूचना, सामानाची यादी, कथा, कविता, पत्र, निबंध इत्यादी.**

अध्ययन कृती : 11.1

खालील सूचना वाचून अनुलेखन करा.

1. स्वच्छता राखा.

....

2. रुग्णाला भेटायला येणाऱ्याने गर्दी करू नये.

....

3. शाळेचा परिसर स्वच्छ ठेवा.

....

4. वाजवू नका हॉर्न दुखतील मुलांचे कर्ण.

....

अध्ययन कृती : 11.2

तुम्ही निरीक्षण केलेल्या शैक्षणिक साहित्याची यादी करा.

1) ----------------------------------- 2) -----------------------------------

3) ----------------------------------- 4) -----------------------------------

5) ----------------------------------- 6) -----------------------------------

7) ----------------------------------- 8) -----------------------------------

अध्ययन कृती :11.3 खालील बोध कथेचे वाचन कर व प्रश्नांची उत्तरे द्या.

शिर्षक - एकीचे बळ

फार फार वर्षांपूर्वीची गोष्ट आहे. एका गावात सखाराम नावाचा एक शेतकरी राहत होता. सखाराम खूप मेहनती व कष्टाळू शेतकरी होता. पत्नीच्या निधनानंतर त्याने आपल्या चारही मुलांचे शिक्षण पूर्ण केले व त्यांना कशाचीही कमी जाणवू दिली नाही. परंतु त्याची चारही मुले ही फारच आळशी आणि सतत एकमेकांकडे भांडणारी होती. त्या चौघांचेही एकमेकांकडे एक क्षण ही पटत नव्हते. त्यांच्या ह्या अश्या वागण्याने शेतकरी नेहमीच चिंतेत असे. त्यांच्या या आळशीपणामुळे आणि भांडणामुळे तो खूपच हैराण झाला होता.

एके दिवशी शेतकरी खूपच आजारी पडला होता. आपल्यानंतर आपल्या या मुलांचे कसे होणार ह्याची चिंता त्याला सारखी भेडसावत होती. आपल्या ह्या भांडखोर मुलांना सुधारविण्यासाठी त्याने एक युक्ती केली.

त्याने मुलांना चार समान आकाराच्या काट्या आणावयास सांगितल्या व एक एक

काटी प्रत्येकाला दिली आणि ती तोडायला सांगितली तेव्हा चारही मुलांनी आपली आपली काटी लगेच तोडली.

आता त्याने त्या चारही काट्या एकत्र बांधून ठेवायला सांगितल्या व ती एकत्र केलेल्या काट्याची जुडी एक एक करून प्रत्येक मुलाला तोडण्यासाठी सांगितली. प्रत्येक मुलाने खुप जोर लावला परंतु ती जुडी कोणाकडूनही तुटली गेली नाही. शेतकऱ्याची चारही मुले त्या काट्याची जुडी तोडण्यास असमर्थ ठरली.

1. सखाराम कोण होता?

उत्तर : ---

2. सखारामची चारही मुले कशी होती?

उत्तर : ---

3. शेतकरी का हैराण झाला होता?

उत्तर : ---

4. शेतकऱ्याने पहिल्यांदा प्रत्येक मुलाला किती काट्या तोडायला सांगितले?

उत्तर : ---

अध्ययन कृती :11.4 खालील कविता अभिनयासहित म्हणा.

'चिऊताई चिऊताई माझ्या अंगणात ये'

चोचीतला खाऊ तुझ्या दे ग मला दे

चिऊ चिऊ माझ्या अंगणात ये ग अंगणात ये

झाडावरी चिऊ तुझी भरते का ग शाळा?

शाळेमध्ये शिकायला पक्षी होती गोळा

ग-म-भ-न अक्षरांचा छंद जडू दे

चोचीतला खाऊ तुझ्या दे ग मला दे ग

चिऊताई चिऊताई माझ्या अंगणात ये

कावळेदादा भिजूनिया ओलेचिंब झाले

पावसात घरटे वाहुनिया गेले

चिऊताई दार उघड आत मला घे

चोचीतला खाऊ तुझ्या दे ग मला दे ग

चिऊताई चिऊ माझ्या अंगणात ये

उंच उंच झाडावरी घरटे दिसे छान

चिऊ तुझ्या घरट्यात राहते कोण कोण?

उंच उंच आकाशात भरारी तू घे

चोचीतला खाऊ तुझ्या दे ग मला दे ग

चिऊताई चिऊ माझ्या अंगणात ये

चोचीतला खाऊ तुझ्या दे ग मला दे ग||

अध्ययन कृती : 11.5

खालील पैकी तुम्हाला आवडणाऱ्या एका विषयावर निबंध लिहा.

1. माझा आवडता नेता
2. मी अनुभवलेली सहल
3. माझा आवडता खेळ
4. आपला राष्ट्रीय ध्वज.

अध्ययन कृती :11.5 (a)

तुझ्या मित्र किंवा मैत्रिणीला शालेय स्नेह संमेलनाचे आमंत्रण देणारे पत्र पोस्टकार्ड वर लिही.

कृती पत्रिका नं : 1

(वर्कशीट)

प्रश्न 1 - चित्र पहा आणि त्यासंबधीच्या सूचना लिहा.

उदा:	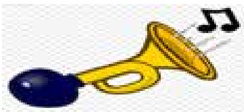	हॉर्न वाजवू नये.
1.		--
2.		--
3.		--
4.		--

प्रश्न 2 रा: सार्वजनिक ठिकाणी लिहिलेल्या पाच सूचना लिहा.

उदा: कचरा कचराकुंडीतच टाकावा.

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....

कृती पत्रिका नं : 2

(वर्कशीट)

प्रश्न 1 ला : रिकाम्या जागी योग्य शब्द भरून गोष्ट पूर्ण करा

(नुकसान, एकीने, रामू, चौघेही, एक, अतोनात, शक्य, काठीला, सहज, एकत्र, मोळी, प्रयत्न, मुलाने, तोडण्याचा)

एका गावात रामू नावाचा शेतकरी राहत होता. त्याला चार मुले होती. ते ....नेहमी आपापसात भांडत असत. त्यामुळे .... खूपच दुखी होता. एके दिवशी त्याने चौघांना बोलाविले व त्याने प्रत्येकाला .... छोटी काठी दिली व म्हणाला या .... तुम्ही तोडून दाखवा. एकापाठोपाठ एक प्रत्येक .... काठी तोडण्याचा .... प्रयत्न केला व प्रत्येकाने ती काठी ....पने तोडली. आता रामूने कांही काठ्या .... बांधल्या व तो चौघांना म्हणाला आता तुम्ही या एकत्र बांधलेल्या काठ्यांची .... मोडून दाखवा. प्रत्येक मुलाने मोळी तोडण्याचा..................... प्रयत्न केला. पण कोणालाही ते .... झाले नाही. यावरून तुमच्या कांही लक्षात आले का? जर तुम्ही नेहमी .... राहिलात तर तुमचे कोणीही ....करू शकणार नाही.

तात्पर्य : एकीचे बळ.

प्रश्न 2 - चित्र पाहून गोष्ट तयार करा.

....

....

....

....

....

....

....

....

....

कृती पत्रिका नं-3

(वर्कशीट)

प्रश्न 1 – आपल्या राष्ट्रीय ध्वजाबद्दल 10 ओळी निबंध लिही.

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

प्रश्न 2 रा : तुमच्या शाळेची सहल मुर्डेश्वर या ठिकाणी जाणार आहे. त्यासाठी येणाऱ्या खर्चाबाबत व सहलीसाठी सहमती मिळविण्याबाबत तुझ्या वडीलांना पत्र लिही.

....
....
....
....
....
....
....
....
....
....

प्रश्न 3 – 'माझे गाव' या कवितेला अनुसरुन चित्र काढ व कविता लिही.

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

अध्ययन निष्पत्ती आत्मसात बाबतचे विद्यार्थी मूल्यमापन स्तर					**प्राप्त स्तर**
स्तर –1	स्तर –2	स्तर –3	स्तर –4	स्तर –5	☺ ☺ ☺ ☺ ☺
आत्मसात करू पाहतो.	जाणून घेत आहे.	आत्मसात- प्रगती दिसत आहे.	आत्मसात केला आहे	उत्तम प्रकारे आत्मसात करून, निष्पत्तीबाबत जाणून घेऊन आपल्या दैनंदिन बोलीभाषेत वापर करतो आहे.	

संदर्भग्रंथ

अ. न.	ग्रंथ	प्रकाशक
1	माय मराठी पाठ्य पुस्तके	डी एस ई आर टी बेंगळूरू
2	दीक्षा पोर्टल	कर्नाटक सरकार
3	निपुण भारत	भारत सरकार
4	कृती संचिका	DIET बेळगावी
5	यु– ट्यूब वरील शैक्षणिक लिंक	युट्यूब

*****